

Going up?

- En kvantitativ studie av socionomstudenters tankar om karriär

Av Simon Ljunggren & Sara Westling-Jonsson

Vt-2012

Handledare: Alexandru Panican

Abstract

Authors: Simon Ljunggren & Sara Westling-Jonsson

Title: Going up? - En kvantitativ studie av socionomstudenters tankar om karriär

Supervisor: Alexandru Panican

Assessor: Mats Hilde

This study examines the thoughts and expectations of social work students regarding their future career. In order to investigate this, a questionnaire was handed out to social work students (N=203) attending their final semester of the social work program (socionomprogrammet) at Göteborgs universitet, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Kristianstad, Linnéuniversitetet and Malmö Högskola. The questionnaire was divided in to three parts, each part representing a different theme. Two of the themes examined diverse perspectives on “how” and “where” the students wanted to do career. The third theme investigated which factors the students meant had influenced them considering their view upon their future career. To analyze the collected data, theories regarding career and professions were used. In addition, the sociological perspectives of Pierre Bourdieu were applied to the results.

Regarding the question “how”, we found that our study group tended to lean towards either a spiral career or an expert career. Concerning the question “where”, the respondents seemed to think that work in social services was a good way to enter the field of social work. The factors that the students meant influenced them the most regarding their future career appeared to be connected to the part of the social work field where the actual work takes place. In contrast to this, the parts of the social work field that are connected to studying the field, was not considered as equally important by the students.

Key words: Social Work, Social Work Students, Career, Social Services, Pierre Bourdieu.

Förord

Att vi överhuvudtaget kunnat genomföra den undersökning som legat till grund för denna uppsats har vi många att tacka för. Först och främst vill vi rikta ett varmt tack till vår handledare Alexandru Panican som väglett oss under uppsatsarbetet. Vi vill även rikta ett tack till Lars Wahlgren som gav oss ett statistiskt säkerställt stöd i arbetet med SPSS. Tack även till alla de kursföreståndare som gav oss tillgång till sina studenter, sedermera våra respondenter. Givetvis vill vi även rikta ett tack till våra respondenter, utan er hade uppsatsen blivit något kortfattad. Vi vill också tacka Karin Kullberg som tog sig tid att diskutera utformningen av vår enkät.

Simon Ljunggren och Sara Westling-Jonsson

Lund, februari 2012

1 INLEDNING	1
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	1
1.2 SYFTE	2
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.4 DEFINITION AV NYCKELBEGREPP.....	2
1.4.1 Vad är karriär.....	2
1.4.2 Ytterligare nyckelbegrepp.....	3
2 METOD	4
2.1 METODVAL	4
2.1.1 Enkätformat	5
2.2 URVAL.....	5
2.3 UTFORMNING AV ENKÄTEN.....	6
2.3.1 Teman och frågor.....	6
2.3.2 Pilotenkät och missivbrev.....	7
2.4 KONTAKT MED FÄLTET OCH DISTRIBUTION	8
2.4.1 Kontakt med fältet	8
2.4.2 Distribuering	9
2.4.3 Enkätvarianter och distributionssätt.....	10
2.5 KODNING OCH BEARBETNING	11
2.6 BORTFALL	13
2.6.1 Externt bortfall.....	13
2.6.2 Diskussion om det externa bortfallet	14
2.6.3 Internt bortfall.....	15
2.7 RELIABILITET OCH VALIDITET	16
2.8 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	17
2.8.1 Vetenskapen kontra individen.....	17
2.8.2 De allmänna huvudkraven	17
3 TIDIGARE FORSKNING	18
3.1 PROFESSIONSFORSKNING	19
3.1.1 Hur professioner skapar ett revir	19
3.1.2 Statusjakt inom det professionella fältet	20
3.2 KARRIÄRFORSKNING	20
3.2.1 Allmän karriärforskning	20
3.1.1 Karriärforskning i fråga om socionomer	21
4 TEORI	21
4.1 KARRIÄRTEORIER	22
4.3 PIERRE BOURDIEUS SOCIOLOGISKA PERSPEKTIV	23
4.3.1 Fält	23
4.3.2 Kapital.....	24
4.3.3 Habitus.....	25
4.3.4 Doxa	25
5 PRESENTATION AV EMPIRI OCH ANALYS	25
5.1 TEMA ETT - ÖNSKEKARRIÄRER	26

5.1.1 Empiri – var och med vad vill socionomstudenterna arbeta?	26
5.1.2 Analys av önskad karriär	27
5.2 TEMA TVÅ – VILJA TILL ARBETE INOM SOCIALTJÄNST/MYNDIGHET	29
5.2.1 Empiri – Organisationsönskan och vilja till arbete inom socialtjänst/myndighet	30
5.2.2 Analys av viljan till arbete inom socialtjänst/myndighet	32
5.2.3 Analys av skillnader beroende på erfarenheter	34
5.3 TEMA TRE – VAD SOM INVERKAT PÅ KARRIÄRTANKARNA	36
5.3.1 Empiri – vad har påverkat synen på framtida karriär	37
5.3.2 Analys av påverkande faktorer	38
6 SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE DISKUSSION	40
6.1 SAMMANFATTNING	40
6.2 KRITIK AV UNDERSÖKNINGEN	40
6.3 VIDARE FORSKNING	41
7 REFERENSER	42

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Den här uppsatsen handlar om vilken typ av karriär socionomstudenter i slutskedet av socionomutbildningen vill göra under sina framtida yrkesliv som socionomer. I uppsatsen har vi tagit avstamp i Karin Kullbergs avhandling (2011), som handlar om hur yrkesverksamma socionomer gör karriär. De resultat Kullberg kommit fram till visar bland annat att socionomer gör olika typer av karriärer. Socionomyrket är till sin karaktär mångfacetterat och de vägar en socionom kan ta i sitt yrkesverksamma liv har en mycket stor variation (Kullberg, 2011). Det finns möjlighet till karriär både horisontellt, det vill säga mellan olika områden på fältet, men också genom vertikalt avancemang uppåt inom en viss organisation (ibid.). En risk med socionomers breda yrkesmöjligheter kan vara att en obalans uppstår, då vissa arbetsområden är mer attraktiva än andra (ibid.). Obalansen kan i sin tur medföra att vissa delar av socionomernas arbetsfält får ett överskott på arbetskraft, medan andra lider brist på densamma (ibid.). Vi undrar om det redan i slutskedet av socionomutbildningen går att urskilja vilken typ av karriär de nästan färdiga socionomerna vill göra. Att undersöka socionomstudenternas önskekarriärer kan ge en fingervisning i om problemet med obalans på socionomernas arbetsfält kan utläsas redan under slutet av socionomstudenternas studietid.

Kullberg menar att socionomers kärnområde och tillika största arbetsområde är inom socialtjänst/myndighet. Paradoxalt nog är arbete inom dessa områden, sett ur socionomkårens ögon, främst ett ingångs- och genomgångsområde på arbetsmarknaden (ibid.). Således blir arbete inom socialtjänst/myndighet ett område för nyexaminerade socionomer att samla erfarenheter och meriter på för att ta sig vidare till andra arbetsområden. Detta kan enligt Kullberg medföra en fara för socionomyrket som profession eftersom det är de minst erfarna socionomerna som arbetar inom yrkets kärnområde och därför blir de som upprätthåller och ger form åt professionen (ibid.). Därför menar vi att det är intressant att undersöka om socionomstudenterna har samma uppfattning som sina yrkesverksamma kollegor i den här frågan. Vi ställer oss undrande till om socionomstudenter har en vilja redan under studierna, liksom de tendenser Kullberg sett, att lämna arbete inom socialtjänst/myndighet och istället arbeta på andra fält.

Med utgångspunkt i undersökandet av socionomstudenternas önskekarriärer och deras vilja till att arbeta inom socialtjänst/myndighet, menar vi att det är intressant i en vidare ansats att även undersöka vilka faktorer som kan ha påverkat socionomstudenternas val av önskad karriär. Detta för att få en uppfattning om vilka faktorer socionomstudenterna värderar som mest inflytelserika i förhållande till hur de ser på sin framtida karriär.

1.2 Syfte

Att undersöka vilken typ av karriär socionomstudenter strävar efter samt undersöka deras vilja att arbeta inom socialtjänst/myndighet efter ha avslutat socionomutbildningen. Syftet är också att undersöka vilka faktorer under studietiden som socionomstudenter själva anser ha påverkat hur de vid undersökningstillfället vill att deras framtida karriärer ska se ut.

1.3 Frågeställningar

- Vilken typ av karriär strävar socionomstudenter efter?
- Hur ser viljan ut hos socionomstudenter till att arbeta inom socialtjänst/myndighet?
- Vilka faktorer under studietiden påverkar socionomstudenters syn på sin framtida karriär?

1.4 Definition av nyckelbegrepp

1.4.1 Vad är karriär

Ordet *karriär* kan ha många olika betydelser (Kullberg, 2011). Den vanligaste föreställningen av begreppet är ett klättrande uppåt i en organisation där individen ständigt strävar efter en högre befattning (Nationalencyklopedin, 1996). Denna definition kan dock ses som begränsande, eftersom den yrkesverksamme i sådant fall skulle påbörja en ny karriär varje gång denne bytte arbetsplats om det förutsetts att målet alltid är nästa befordran. I den här uppsatsen används istället definitionen ”the unfolding sequence of a person’s work experience over time” (Arthur et al., 2005, s. 178). Fritt översatt innebär det ungefär: *Följden för hur en persons arbetslivserfarenheter utvecklas över tid.* Med utgångspunkt i denna definition kan en karriär ses inte bara som en vertikal klättring inom en organisation, utan kan också vara en horisontell vandring mellan olika organisationer. Det kan även innebära en strävan efter att bli expert på sitt yrke utan för den sakens skull ha en strävan att lämna det för en högre befattning (Kullberg, 2011). För att kunna tydliggöra och tolka vilka sorters

karriärer socionomstudenter vill göra delas de här in i olika karriärtyper. Ordet *karriärtyper* ses här som ett samlingsbegrepp för olika idealtyper av karriärer. Dessa olika idealtyper är hämtade från Brousseau et al. (1996) och består i *Den linjära karriären*, *Expertkarriären*, *Spiralkarriären* och *Transitkarriären*.

Den linjära karriären är vad som ofta betecknas som den klassiska karriären; individen strävar ständigt uppåt inom en hierarki. Motivet för individen är ökade befogenheter med mer ansvar och målet för arbetet är att prestera på arbetsplatsen. En *expertkarriär* förutsätter en förfining av kunskaper och färdigheter och brukar ofta liknas vid hur medeltidens skråväsende fungerade. Expertkarriäristen strävar efter att hela tiden tillgodogöra sig mer kunskap, men endast inom sitt yrkesområde. Inom expertkarriären stannar individen vanligtvis inom samma yrke under hela sitt yrkesverksamma liv. *Spiralkarriären* är ett mindre traditionellt sätt att se på karriärer. För de individer som följer denna typ av karriärväg sker en förflyttning ungefär vart sjunde till vart tionde år från det fält man arbetar på, till ett nytt fält som på något sätt är besläktat med det föregående fältet. Under den tid individen befinner sig inom ett yrke skaffar sig denne kompetens inom det specifika området, däremot inte i lika hög grad som en individ som strävar efter en expertkarriär. När den yrkesverksamme så småningom förflyttar sig till ett närliggande fält har denne med sig kunskaper från det föregående fältet som går att använda inom det nya. För den individ som gör en *transitkarriär* sker förflyttningar ofta. Den som gör en transitkarriär byter arbetsområde från ett fält till ett nytt, som är vida skilt från det förra. De personer som eftersträvar denna typ av karriär ser ofta inte sig själva som om de faktiskt har eller gör en karriär, utan mer som att de provar på olika typer av arbetserfarenheter. Målet för individen är att ha ett varierande och självständigt arbete samt att samla personliga upplevelser och erfarenheter.

1.4.2 Ytterligare nyckelbegrepp

I uppsatsen används också ett egenkonstruerat begrepp, nämligen önskekarriärer. Vi har valt att definiera önskekarriär som den typ av karriär individen vill göra och strävar efter. Eftersom att denna typ av karriär baseras på önskningar påverkas den inte, på samma sätt som en reell karriär, av strukturella förutsättningar som till exempel hur arbetsmarknaden ser ut för yrkesgruppen (Jmf. Kullberg 2011).

2 Metod

2.1 Metodval

För att undersöka hur socionomstudenter vill göra karriär i sitt framtida yrkesliv har vi valt att försöka ta reda på detta med hjälp av en kvantitativ studie. Närmare bestämt har vi med en enkätundersökning försökt granska vilken typ av karriär de blivande socionomerna strävar efter att göra. En av förtjänsterna med en enkätundersökning är att det är ett förhållandevis snabbt och enkelt sätt att skaffa sig kunskap om en viss grups egenskaper och uppfattningar (May, 2001). Den främsta anledningen till metodvalet beror på vår önskan om att hitta mer generaliserbara data än vad vi kunnat finna om vi valt att utgå från en kvalitativ ansats (Jmf. Bryman, 2011). I allmänhet används enkätundersökningar för att kunna "[...] beskriva eller förklara egenskaper eller åsikter hos en population [...]" (May, 2001, s. 133). Givetvis kan vi inte utifrån vår undersökning dra generella slutsatser om vårt undersökningsområde, eftersom populationen är för liten för att kunna göra detta. Däremot tror vi att respondentgruppen är så pass omfattande att vi kan finna tendenser i hur tankar och förväntningar kring den framtida karriären ser ut. Förhoppningarna med metodvalet är således att kunna visa på tendenser i hur det förhåller sig med socionomstudenters karriärförväntningar och vi menar kvantitativ metod möjliggör för detta. Det är dock viktigt att beakta att de svar man får i en enkät oftast är en grov förenkling av verkligheten i och med att "[...] de i grunden komplexa svaren pressas in i enkla kategorier" (May, 2001, s. 142).

Visserligen skulle ett kvalitativt metodval, som till exempel intervjuer, möjliggöra för en djupare förståelse för undersökningsområdet, men då skulle endast en mycket liten del av den tilltänkta populationen kunna undersökas och de tendenser vi söker framkommer antagligen ej. Det är emellertid inte helt oproblematiskt att använda sig av enkätundersökningar som undersökningsmetod. Ett vanligt bekymmer är att det ofta förekommer ett stort svarsbortfall (May, 2001). En annan nackdel med undersökningsmetoden är att respondenterna måste tolka sådana frågor som eventuellt kan te sig oklara. Att vara tydlig och precis i frågeställningarna är därför av stor vikt (ibid.). För att avhjälpa potentiella tveksamheter i frågorna i enkäten gjorde vi en pilotenkät, där vi kunde testa våra frågor och på så vis upptäcka vad som uppfattades som oklart. Vi återkommer till pilotenkäten längre fram i metodkapitlet under rubriken 2.3.2 *Pilotenkät och missivbrev*.

I vår uppsatsprocess har allt arbete utförts gemensamt. Detta innebär att utformning, distribution och insamling av enkäten såväl som kodning, bearbetning av data samt analys har genomförts tillsammans. Därmed ansvarar vi båda för uppsatsens samtliga delar.

2.1.1 Enkätformat

När vi inledde vårt uppsatsarbete avsåg vi att enbart genomföra vår undersökning med hjälp av pappersenkäter. Fördelen med detta tillvägagångssätt var att ett stort bortfall, som i till exempel är ganska vanligt i webbenkäter, förhoppningsvis kunde avhjälpas (Bryman, 2011; Körner & Wahlgren, 2005). Eftersom en hög svarsfrekvens i en undersökning höjer reliabiliteten, var det ett argument för att hålla oss till pappersenkäter. Beslutet att använda pappersenkäter har inte varit helt oproblematiskt och vi har stött på hinder på vägen. Ett sådant har varit den ekonomiska kostnaden att trycka upp och sedan per post skicka ut enkäter. Därtill föreligger det ett problem i att respondenterna själva inte kunnat välja när enkäterna skulle genomföras. Vi utgår ifrån att de allra flesta av respondenterna har svarat på enkäten i samband med undervisningsmoment i skolan, vilket inte gett dem möjligheten att själva välja tid och plats för genomförandet. Ett sådant påtvingat format vid besvarandet kan ha betytt att vissa respondenter vid det här tillfället var: stressade av annat, ville gå från lektionen ifråga eller blev störda av sina kurskamrater. Detta kan tänkas vara något som påverkar hur de har svarat i undersökningen. Vi kommer att gå in djupare på vad som kan tänkas vara problematiskt i vår undersökning senare i metodkapitlet. Efter en tid in i uppsatsprocessen visade det sig att vi skulle bli tvungna att utöver pappersenkäten även skapa en webbenkät, trots att det inte var vår intention från början. Vi fick således använda oss av två olika enkätformat i vår undersökning. Både anledningen till varför vi använde oss av två enkätvarianter och vilka problem detta kan medföra beskrivs under rubriken *2.4.2 Distribuering*.

2.2 Urval

Då vi var intresserade av att undersöka vad socionomstudenter som är på väg ut på arbetsmarknaden vill göra för framtida karriär, valde vi att tillfråga studenter på sista terminen på socionomutbildningen. Att vår urvalsgrupp bestod av just studenter på sista terminen berodde på att vi antog att dessa studenter hade en mer genomtänkt och realistisk bild av önskad karriär än vad socionomstudenter på tidigare terminer hade. År 2010 utexaminerades i Sverige 2011 stycken socionomer från olika socionomutbildningar

(Högskoleverket 2011). Att tillfråga så många studenter att delta i vår undersökning avgjorde vi inte var möjligt, med tanke på de tidsramar vi hade att förhålla oss till i uppsatsarbetet. Av den anledningen var vi tvungna att på något vis avgränsa den population vi avsåg undersöka. Därför begränsade vi urvalsgruppen rent geografiskt. Eftersom vårt mål var att själva kunna besöka respondentgrupperna tog vi i valet av område hänsyn till vår egen hemort och urval av geografiskt område fick bestämmas av närheten till Lund. Med det som utgångspunkt valde vi att omfatta Sveriges fem sydligaste socionomutbildningar, förutom Lund/Helsingborg, i vår undersökning. Sammanfattningsvis bestod gruppen vi avsåg undersöka av socionomstudenter på termin sju på lärosätena i Malmö, Kristianstad, Jönköping, Göteborg och Växjö/Kalmar. Att studenter i Lund och Helsingborg inte är med i undersökningen beror på två saker. Dels föreläste Karin Kullberg för dessa studenter precis innan vi påbörjade vår undersökning. Vi menar att föreläsningen skulle ha kunnat färga de här studenternas enkätsvar utefter vad Kullberg förmedlat till dem om olika karriärtyper. Dels finns det etiska ställningstaganden att ta hänsyn till. Studenterna vid Lunds universitet har vi träffat på under våra tre år på socialhögskolan, vilket medför att vi har en tidigare relation till vissa av dem och därför valde vi att inte innefatta dem i vår undersökning.

2.3 Utformning av enkäten

2.3.1 Teman och frågor

När urvalsprocessen var klar flyttade vi fokus mot själva enkätkonstruktionen. Med stöd av uppsatsens syfte och frågeställningar identifierade vi tre olika huvudteman vilka vi avsåg undersöka. De olika tematiska områdena som följde upp vårt syfte var: önskekarriärer, inställning till arbete inom socialtjänst/myndighet, samt faktorer under utbildningen som påverkat studenternas syn på sin framtida socionomkarriär. Utifrån dessa områden skapade vi sedan frågorna till enkäten, som återfinns i *Bilaga 1*. Beträffande tema ett, har vi ställt frågor som handlar om vilken typ av organisation respondenterna är mest intresserade av att arbeta inom. På så vis kan vi skapa oss en bild av vilka fält och organisationer som socionomstudenter är intresserade av att arbeta inom. Därpå följer sex stycken flervalsfrågor som handlar om vilken typ av karriär respondenten vill göra. Tema nummer två behandlar studenternas vilja till att jobba inom socialtjänst/myndighet. Det avslutande temat handlar om hur socionomstudenterna uppfattar utbildningstidens inflytande på hur de idag ser på sin framtida karriär.

Vid konstruktionen av frågorna har vi försökt att hålla oss till Mays (2001) råd angående hur man formulerar enkätfrågor. De allmänna tips som May framhåller som viktiga är att frågorna inte får vara för allmänt hållna; att språket är enkelt och fördomsfritt; att man bör undvika tvetydiga och diffusa frågor; inte använda vaga ord samt att man bör undvika ledande och hypotetiska frågor (May, 2001). Bryman (2011) pekar även på att frågor som innehåller negationer bör undvikas.

2.3.2 Pilotenkät och missivbrev

När ett första utkast på frågor var formulerade, formgav vi den blivande pappersenkäten i datorprogrammet *InDesign*. Då den första versionen av enkäten var färdig genomförde vi en pilotstudie med tolv socionomstudenter på termin sju vid Lunds universitet. Detta var ett steg på vägen för att komma till rätta med de oklarheter som kunde tänkas förekomma i frågorna (Jmf. Bryman, 2011). En pilotstudie medför, förutom möjligheten att upptäcka oklarheter och att kunna implementera nya svarsalternativ, även möjligheten att identifiera frågor vars svar inte ger ett intressant undersökningsmaterial (ibid.). Efter att ha genomfört den preliminära enkäten fick försökspersonerna ge sina synpunkter på vad som kunde förbättras. Testrespondenterna hade flera relevanta synpunkter på formuleringen av frågor, på vilka teman som behandlades samt på formulärets design. Till exempel fick vi förslaget från en testrespondent att variabeln ”media” skulle kunna vara en faktor som under studietiden påverkat hur man som socionomstudent ser på sin framtida karriär. Vi tyckte att det var en relevant synpunkt och lade således till ”media” som en variabel.

Att Karin Kullberg en vecka tidigare föreläst för de studenterna som ingick i pilotstudien om det område vi ville undersöka i enkäten tror vi var en förtjänst, eftersom de var insatta i ämnet och därför kunde ge oss konstruktiva förslag på förändringar. Efter revideringar och sedermera en ny version av enkäten sökte vi upp Karin Kullberg, för att få hennes syn på vår enkät. Här fick vi ännu fler synpunkter att ta med oss inför skapandet av den slutgiltiga enkäten. Exempelvis föreslog Karin Kullberg en variant av hur vi kunde dela in olika typer av organisationer enligt ett visst mönster, något som vi sedan valde att använda oss av i enkäten. Efter ännu en omarbetning bedömde vi att enkäten var tillräckligt genomarbetad och därmed var redo för att skickas ut.

Vi var alltså även tvungna att skapa en webbaserad variant av vår enkät. Därför skapade vi en webbenkät på surveymesh.com. Anledningen till att vårt val föll på just denna sida berodde främst på två saker. Dels kunde vi själva bestämma hur de öppna frågorna skulle utformas, dels var tjänsten gratis att nyttja.

När enkäten väl är utskickad går det givetvis inte i efterhand att göra några ändringar, därtill ”[...] har man mycket lite kontroll över hur frågeformulären fylls i och hur många som besvarar frågorna” (May, 2001, sid 124). För att förhoppningsvis öka svarsfrekvensen och ge våra respondenter en motivering till varför de skulle fylla i vår enkät bifogade vi ett missivbrev. Vårt missivbrev återfinns i *Bilaga 1* till denna uppsats. Brevet hade till uppgift att informera om vilka vi var, vad undersökningen syftade till, hur uppgifterna som respondenterna lämnade ut skulle komma att användas och hanteras samt att medverkan i vår undersökning var på frivillig basis. Vi gav också en förklaring till vad vi ville undersöka med hjälp av enkäten, vilket vi hoppades skulle underlätta för respondenten i besvarandet av frågorna. Missivbrevet syftade alltså till att uppfylla de etiska krav som ställs i forskningssammanhang. I stycket om etik längre fram i metodkapitlet finns mer att läsa om dessa krav under rubriken *2.8.2 De allmänna huvudkraven*.

2.4 Kontakt med fältet och distribuering

2.4.1 Kontakt med fältet

Eftersom vi valde att omfatta studenter som läste sista terminen på socionomutbildningen i vår undersökning, tog vi således kontakt med de kursföreståndare som administrerade de kurser studenterna läste. Detta gjorde vi delvis för att komma i kontakt med studenterna och delvis för att få ett formellt godkännande att göra undersökningen. Kontaktuppgifter till kursföreståndarna fann vi på respektive lärosätes hemsida. Till kursföreståndarna skickade vi sedan iväg e-postmeddelanden där vi kort förklarade vilka vi var och varför vi behövde deras hjälp i vår undersökning. Vi frågade även om det var någon ytterligare vi behövde kontakta för att få lov att genomföra vår undersökning. De allra flesta kursföreståndarna svarade oss en eller ett par dagar efter vi skickat vårt första e-postmeddelande och de var övervägande positiva till att hjälpa oss med undersökningen. Vid två av lärosätena gick det inte genom att söka på hemsidorna uträna vilka vi skulle kontakta i vårt ärende. Därför kontaktade vi institutionssekreteraren på den ena orten och studierektorn på den andra orten. På så vis sattes vi i förbindelse med de aktuella kursföreståndarna på de båda orterna. Efter en dryg vecka

hade vi fått kontakt med samtliga kursföreståndare förutom två. I vårt försök att få tag i kursföreståndarna på en av studieorterna, misstog vi en lärare på en kurs för att vara kursföreståndare och kontaktade därför denne istället för den egentliga kursföreståndaren. När vi insåg vårt misstag tog vi istället kontakt med rätt kursföreståndare för kursen, förklarade vårt ärende samt att vi redan kontaktat nämnda lärare. På så vis kunde vi korrigera vårt misstag.

2.4.2 Distribuering

Vi tog sammanlagt kontakt med elva kursföreståndare som var ansvariga för kurser på termin sju på de fem lärosäten vi valt ut för vår undersökning. Av dessa kursföreståndare var nio stycken, redan på första tillfrågan, villiga att hjälpa oss distribuera våra pappersenkäter. Två av de nio erbjöd oss att få ta några minuter i anspråk på deras egna lektioner, då vi personligen fick besöka ett undervisningstillfälle och dela ut samt samla in våra enkäter. Beträffande de övriga sju kursföreståndarna var de villiga att själva se till att studenterna fyllde i våra enkäter, samt att samla in och skicka tillbaka dem till oss. Däremot fanns det en kursföreståndare, av de nio, som gjorde oss uppmärksam på att dennes studenter inte hade några undervisningstillfällen under den tidsperioden vi ville dela ut våra enkäter. Studenterna befann sig inte alls i skolan och således var det inte möjligt att nå dessa med vår pappersenkät. Därför föreslog den här kursföreståndaren att vi kunde konstruera en webbenkät till de här studenterna, vilken kursföreståndaren kunde hjälpa oss med att distribuera. När vi förstod att det här var det enda någorlunda smidiga sättet att inkludera de här studenterna i vår undersökning, hörsammade vi kursföreståndarens förslag och fattade beslut om att skapa en webbenkät till dennes studenter. Vi ansåg att det var viktigare för oss att alla tilltänkta deltagare i undersökningen åtminstone hade fått möjligheten att svara på enkäten, än att vi höjde svarsfrekvensen genom att bara använda oss utav pappersenkäter utdelade i klassrummen.

Två av de elva kursföreståndarna var svåra att få kontakt med. De svarade inte på de upprepade e-postmeddelanden vi skickade till dem. Därför valde vi att kontakta dessa två per telefon, för att på så vis klargöra om de kunde hjälpa oss eller inte. Det visade sig att de båda kursföreståndarna var i samma position som föregående kursföreståndare; de skulle inte ha några undervisningstillfällen för eleverna och därför fanns ingen möjlighet att dela ut enkäter i pappersform. I och med att en webbenkät fanns tillgänglig, föreslog vi att även deras

studenter kunde få ta del av den. De båda kursföreläsarna godkände vårt förslag och hjälpte oss att göra webbenkäten tillgänglig för sina studenter.

2.4.3 Enkätvarianter och distributionssätt

I undersökningen har vi alltså använt oss av två olika sorters enkäter; en i pappersform och en webbaserad variant. Därtill har de distribuerats på tre olika sätt; direkt till studenterna med oss närvarande i undervisningslokalen, av lärare samt genom en webbenkät som lagts upp på tre olika kurshemsidor. Att vi använt oss av tre olika metoder för distribuering av enkäten och två varianter av enkäter är långt ifrån idealt. Dels eftersom det skapats tre olika kontexter för hur besvarandet av enkäten gått till och dels för att enkäten presenterats i två olika format. I följande stycken diskuterar vi vilka problem som kan tänkas ha uppstått till följd av detta. Att respondenterna besvarade enkäten utifrån tre olika kontexter är inte helt oproblematiskt. Olika kontexter och miljöer skapar olika förutsättningar för hur en person svarar på enkäten vid ett specifikt tillfälle. En viss miljö eller kontext kan till och med vara avgörande för om en person överhuvudtaget besvarar enkäten. De olika sammanhangen för hur respondenterna tagit del av enkäten kan alltså ha bidragit till att respondenterna svarat som de faktiskt gjort.

Miljö ett – Vid två tillfällen var vi med när respondenterna besvarade enkäten. Att vi befann oss i de svarandes undervisningsmiljö menar vi kan ha påverkat hur respondenterna svarade på enkäten. Om de fick en positiv bild av oss, kan det tänkas att de svarade på så vis som de uppfattade att vi ”ville” att de skulle svara. Om de var skeptiska mot oss kan det tänkas att de valde att inte svara, eller ifrågasatte våra frågor. Att vi kom till respektive lärosätets undervisningslokaler och uppmanade studenterna att svara på en enkät under givna former kan antagligen ha upplevts som påtvingat. En tvingande struktur för när enkäten skulle besvaras kan ha haft effekt på hur respondenterna svarade.

Miljö två – Även här var kontexten bunden till skolundervisningen, skillnaden mot ”miljö ett” var att det var lärare eller kursföreläsare som delade ut och samlade ihop enkäterna. Att lägga ut enkät-distribueringen på entreprenad kan ha sina fördelar. En person som en grupp stöter på kontinuerligt i skolsammanhang kan ha fördelen att studenterna känner sig trygga med kontexten. Dock är ett problem för oss är att vi inte kan avgöra om läraren/kursföreläsaren eller någon annan faktor kan ha påverkat studenterna vid svarstillfället. Sådant som skulle kunnat inverka var lärarens/kursföreläsarens inställning

till enkäten, tidsbrist i samband med besvarandet eller om studenterna upplevde enkätsvarandet som en påtvingad situation.

Miljö tre – En webbenkät medför att respondenten kan besvara enkäten närhelst det passar denne. Här skapas alltså förutsättningar för att respondenten i en egenvald miljö och kontext kan fylla i enkäten när det bäst lämpar sig. Problemet med en webbenkät är att svarsfrekvensen ofta är låg, vilket även vi fick erfara. Därtill förelåg ett problem med hur webbenkäten skulle kunna nås av studenterna. De kursföreståndare vi hade kontakt med i samband med webbenkäten, lade upp en länk till enkäten på respektive kurshemsida. Något som blev svårt för oss att avgöra var hur tillgängligheten till enkäten skulle vara. En risk med att lägga upp en öppen länk på en kurshemsida var att det tekniskt sett var möjligt för en och samma person att besvara enkäten flera gånger. Det skulle kunna avhjälpas genom att endast göra webbenkäten tillgänglig för ett ip-nummer för varje inskickat svar, men även det skulle kunna medföra problem. Till exempel skulle webbenkäter som besvaras i en datasal endast kunna svaras på en gång av en person eftersom samtliga datorer har samma ip-nummer. För att komma till rätta med dilemmat kontaktade vi studierektorn på statistiska institutionen vid Lunds universitet, Lars Wahlgren. Han föreslog att vi skulle lägga upp en öppen länk på kurshemsidorna och inte låsa den. För att komma till rätta med eventuella dubbelsvarare föreslog Lars Wahlgren att vi noggrant skulle analysera de inkomna svaren för att undersöka om någon svarat flera gånger. Vi valde att följa Lars Wahlgrens råd.

Att skapa en helt enhetlig miljö med exakt samma förutsättningar för samtliga respondenter i en undersökning, är det optimala för att säkerställa att de omgivande faktorerna är desamma. Med hänsyn till reliabiliteten i en undersökning, bör förutsättningarna för de svarande vara så lika som möjligt (Jmf. Trost, 2007).

2.5 Kodning och bearbetning

För att kunna bearbeta svaren vi fått i enkäterna lades alla enkätsvar in i statistikprogrammet Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). För att överhuvudtaget kunna lägga in data i SPSS krävs att de mjuka frågorna i enkäten görs operationaliserbara. Detta betyder att de olika svarsalternativen i enkätens frågor måste kodas, vilket görs smidigast genom att ge de olika svaren olika siffror, vilka sedan förs in i själva dataprogrammet.

Enkäten var utformad på så vis att respondenten endast skulle fylla i ett svarsalternativ för varje fråga. Detta var inte något problem i webbenkäten, däremot emellanåt i pappersenkäten. Vi identifierade ganska snabbt ett parti i pappersenkäten där det, trots instruktioner, ibland förekom fler än ett ifyllt svar. De gånger vi stötte på pappersenkäter där respondenten markerat två svar på en fråga, singlarade vi slant om vilket av de båda svaren vi skulle använda oss av. Att använda oss av den här metoden var en rekommendation vi fått från Lars Wahlgren. Metoden i fråga använde vi oss av vid 13 tillfällen under inkodningen. Vid de tillfällen enkäterna hade fler än två svarsalternativ ifyllda, fanns inte längre möjligheten att singla slant och därför har de frågorna i de enkäterna där detta förekom betraktats som ett internt bortfall.

I enkäten använde vi oss bland annat av frågor i form av påståenden med fyra möjliga svarsalternativ. Svarsalternativen var konstruerade som en fyrgradig ordinalskala. I tema ett och två graderades svaren från ”instämmer helt” till ”instämmer inte” och i tema tre gick rangordningen på svaren från ”i mycket hög grad” till ”inte alls”. För att lättare kunna urskilja om respondenterna varit övervägande positiva eller negativa till påståendena valde vi att transformera svaren till en tvågradig skala. De som svarat positivt, eller delvist positiva till ett visst påstående kategoriserades in i gruppen ”övervägande positiv”. De som å andra sidan svarat negativt, eller delvis negativt till samma påstående kategoriserades in i gruppen ”övervägande negativ”. När dessa kategoriseringar gjorts, kunde vi alltså placera in respondenterna i den nya tvågradiga skalan, där positiv kodats som en etta och negativt som en nolla. När vi längre fram i uppsatsen refererar till denna tvågradiga skala kommer vi att använda oss av begreppet balansmått. Detta mått har använts i empiri- och analyskapitlet för att tydliggöra i vilken utsträckning respondenterna har svarat övervägande positivt eller negativt på påståenden och frågor.

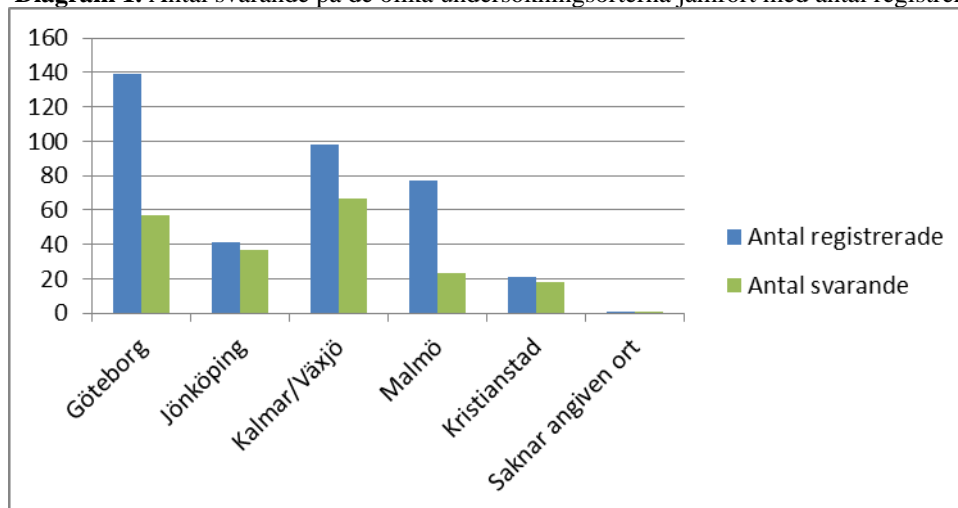
Vid inkodningen av webbenkäten i SPSS, lade vi märke till att påståendet ”Inom två år efter examen är sannolikheten stor för att jag har arbetat eller arbetar inom socialtjänst myndighet” fattades. Detta påstående hade fallit bort när vi överförde enkäten från pappersenkät till webbenkät. Frågan har därför när webbenkäterna skrivits in i SPSS kodats som ett internt bortfall.

2.6 Bortfall

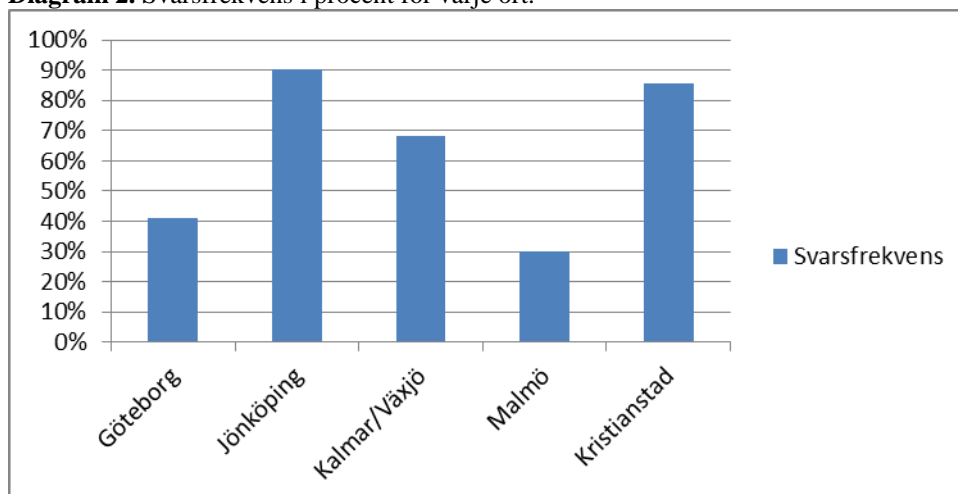
2.6.1 Externt bortfall

I vår undersökning tillfrågades 376 stycken socionomstudenter att besvara vår enkät. Av dessa 376 socionomstudenter svarade 203 stycken. Det gav oss en total svarsfrekvens på 54 procent. Vid Göteborgs universitet tillfrågades 139 socionomstudenter, varav 57 (41 %) svarade. På Högskolan i Jönköping tillfrågades 41 socionomstudenter, av vilka 37 (90 %) svarade. På Linnéuniversitetet i Kalmar och Växjö tillfrågades 98 socionomstudenter och 67 (68 %) av dem svarade på enkäten. Vid Malmö högskola tillfrågades 77 socionomstudenter, varav 23 (30 %) stycken svarade. På Högskolan i Kristianstad tillfrågades 21 socionomstudenter, av vilka 18 (86 %) svarade. En respondent har valt att inte ange studieort och vi kan därför inte avgöra var denna enkät kommer ifrån.

Diagram 1. Antal svarande på de olika undersökningsorterna jämfört med antal registrerade.

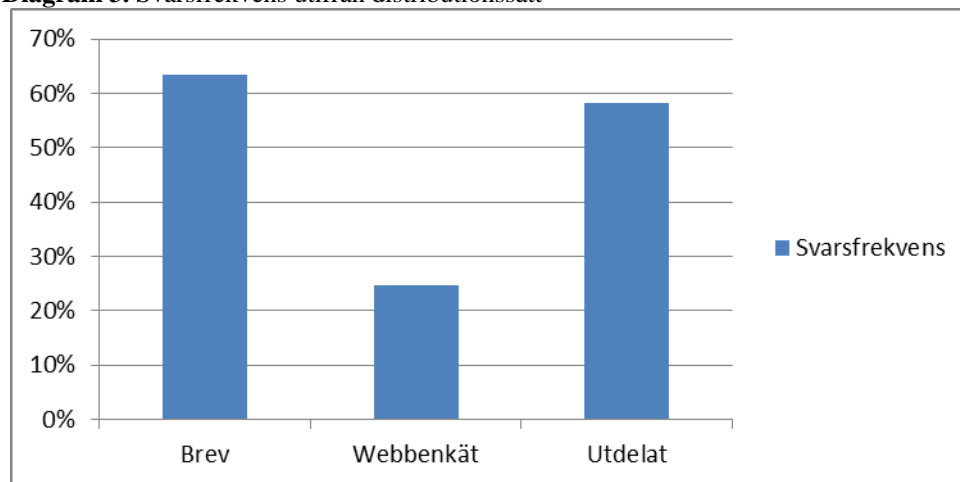

Diagram 2. Svarsfrekvens i procent för varje ort.

Fördelningen av bortfallet för de olika insamlingsmetoderna har här i bortfallsanalysen delats in i kategorierna ”Utdelat”, ”Brev” och ”Webbenkät”. Med utdelat menas de enkäter vi själva var på plats och delade ut i klassrummen. Den här metoden gav av 43 registrerade på kurserna 25 ifyllda enkäter (58 %). Med brev menas de enkäter som med post skickats ut till kursföreståndare på olika lärosäten. Av de 244 enkäter där brevmetoden användes återkom 155 svar (64 %). Kategorin webbenkät refereras till i de fall där webbenkät användes som svarsform. Av de 89 socionomstudenter som var registrerade på de kurser där webbenkäten användes svarade 22 stycken på enkäten (25 %).

Diagram 3. Svarsfrekvens utifrån distributionssätt

2.6.2 Diskussion om det externa bortfallet

Ambitionen med att främst använda oss av just pappersenkäter var att försöka undvika ett stort externt bortfall, vilket vi trodde skulle bli större med en webbenkät (Jmf. Bryman, 2011). Att därtill använda kursföreståndare som distributionskanal vid utdelandet av pappersenkäten tänkte vi kunde avhjälpa det externa bortfallet ytterligare, eftersom de kunde få tillgång till studenterna vid obligatoriska undervisningsmoment. Desto mindre det externa bortfallet är, desto högre blir reliabiliteten i en undersökning (May, 2001). Därför var det för oss av stor vikt att underlätta för respondenterna att kunna delta i vår enkät.

För att bestämma den totala möjliga undersökningspopulationen har vi i den här uppsatsen använt oss av antal registrerade studenter på de kurser vi undersökt. Denna siffra är inte optimal att använda, då individer som inte längre läser en kurs fortfarande kan stå kvar som registrerade på den. Under en diskussion med en lärare på ett av lärosätena uppskattade denne att ungefär 5-6 av 32 registrerade studenter inte längre läste eller ens hade påbörjat den

aktuella kursen. Eftersom vi inte exakt kunde få reda på hur många studenter som verkligen läste kurserna vi valt att undersöka, bedömer vi ändå att antal studenter registrerade på kursen är så nära verkligheten vi kan komma vår respondentgrupp.

Att svarsbortfallet på Malmö högskola och Göteborgs universitet blev stort i undersökningen är givetvis problematiskt. En kursföreläsare från ett av lärosätena meddelade oss att hennes studenter var mitt inne i en tentamensuppgift, och att det därför enligt henne kunde ha blivit en lägre svarsfrekvens från den kursen på grund av det. En annan möjlig orsak till att just Malmö högskolas och Göteborgs universitets svarsfrekvens var lägre än genomsnittet, skulle kunna bero på att det var på dessa orter vi använde oss av webbenkäten, vilken hade ett större procentuellt bortfall än pappersenkäten. Att försöka nå de här studenterna med en pappersenkät istället för med en webbenkät hade troligen inte gett en högre total svarsfrekvens än den vi faktiskt fick. Detta beror på att det för oss inte fanns någon annan distributionskanal än internet att nå dessa studenter med. Angående den totala svarsfrekvensen på 54 procent anser vi den tillräcklig för att, som vi önskar, se tendenser hos respondentgruppen. Däremot hade vi givetvis önskat en högre svarsfrekvens.

2.6.3 Internt bortfall

Med internt bortfall menas det bortfall som finns på enstaka frågor i en enkät. Vi har i vår undersökning inte hittat någon fråga respondenterna i någon större utsträckning valt att inte svara på. Sex stycken valde att inte ange sin ålder, vilket är tre procent av respondenterna. Den fråga som hade högst andel saknade svar var den om vilket fält de svarande helst ville arbeta inom. Här försvann åtta stycken (3,9 %) svarande på grund av att dessa respondenter fyllt i tre eller fler fält som svar, vilket gjorde att vi definierade svaret som ogiltigt. En respondent hade inte fyllt i sista sidan vilket vi tolkat som att denne helt enkelt missat att den existerade. I vår konstruktion av webbenkäten hade vi, som tidigare nämnts, missat att lägga in påståendet ”Inom två år efter examen är sannolikheten stor för att jag har arbetat eller arbetar inom Socialtjänst/Myndighet”. Detta resulterade att ingen av de 22 studenter som fyllde i enkäten över internet kunde svara på frågan och därför blir det ett bortfall på 22 stycken (10,2 %) på den frågan.

2.7 Reliabilitet och validitet

För att avgöra om en undersökning kan anses vara tillförlitlig, brukar man tala om undersökningens reliabilitet (Trost, 2007). Med reliabilitet menas hur pass pålitliga och följdriktiga mätinstrumenten i en undersökning betraktas vara (Bryman, 2011). Ett sätt att kontrollera om en undersökning är reliabel och inte är utsatt för slumpmässiga inflytanden, är att en mätning vid en viss tidpunkt skall ge samma resultat som vid en annan tidpunkt (Eliasson, 2010). Trost (2007) beskriver fyra huvudkomponenter som ingår i det sammansatta begreppet reliabilitet; *kongruens*, *precision*, *objektivitet* och *konstans*. Med *kongruens* menas hur pass lika de frågor är som avser mäta samma sak. *Precision* åsyftar intervjuarens sätt att registrera svar och hur respondenterna kryssar i rutorna i enkäten. *Objektiviteten* har att göra med olika intervjuares skilda sätt att registrera svar (registrerar de på samma sätt är objektiviteten hög) och med *konstans* menas att det förutsätts att det undersökta fenomenet inte ändras över tid (ibid.). I en kvantitativ studie ska undersökningssituationen i alla avseenden vara standardiserad, på så vis uppnår man en hög reliabilitet (ibid.). En undersökningens reliabilitet har även åverkan på dess validitet: ”Ju högre reliabiliteten är, desto bättre blir förutsättningarna för en hög validitet” (Eliasson, 2010 s. 16). Med validitet menas om en undersökning mäter det den avser att mäta (Bryman, 2011, Eliasson, 2010, Trost, 2007). Validiteten avser alltså mätinstrumentets giltighet (ibid.). På så vis är validiteten beroende av vad undersökningen faktiskt mäter, då det viktiga är att undersökningen verkligen mäter det den avser att mäta (Eliasson, 2010). För att kunna uppnå detta krävs därför en hög reliabilitet, vilket också är bakgrunden till varför validiteten i en undersökning aldrig kan bli högre än reliabiliteten (ibid.). Eliasson (2010) menar att det finns två sätt att öka sin egen undersökningens validitet, dels kan man granska om de operationella definitionerna av de begrepp som avses mätas stämmer överens med de teoretiska definitionerna av begreppen. Det andra sättet att öka validiteten på är genom att ”Konstruera olika indikationer för de begrepp som du använder dig av i undersökningen så att du kan använda indikationerna som ett mått på validiteten” (Eliasson, 2010, s. 17). Om de olika indikationerna vid ett jämförande pekar i samma riktning, kan detta tolkas som att validiteten är hög (ibid.).

2.8 Etiska överväganden

2.8.1 Vetenskapen kontra individen

Vetenskapsrådet slår i sin skrift om forskningsetiska principer fast att ”Forskning är viktigt och nödvändigt för både individernas och samhällets utveckling” (Vetenskapsrådet, 2002). Vidare beskrivs att det finns ett spänningsförhållande mellan vad som kallas för forskningskravet och individskyddskravet. Genom dessa krav ställs nyttan av vetenskapen mot individens rätt till en privat sfär (ibid.; May, 2001). Det är nödvändigt att tillgängliga kunskaper fördjupas och förbättras för att gagna samhället i sin helhet, men detta får inte göras på bekostnad individerna som utgör grunden för empirin – de får inte kränkas, förödmjukas eller skadas till följd av forskning. Det är ett etiskt grundkrav (Vetenskapsrådet, 2002). Vilket av de två olika kraven som har förtur i forskningssammanhang är inte givet, beroende på vilken sorts forskning som ska utföras och vad den förväntas bidra med till samhällets samlade kunskapsmassa är variabler som spelar in när de olika kraven ställs mot varandra (ibid.). Andersson och Swärd (2008) betonar att det inom det sociala arbetets fält är extra viktigt att ställa forskningens nytta och risk mot varandra. Detta beror på att vetenskapandet inom detta fält ofta berör maktlösa grupper i samhället och därför bör forskare inom det här området gå oerhört varsamt fram i sitt sökande efter ny kunskap (ibid.). Att skriva ett examensarbete bedömer vi inte vara ett speciellt stort bidrag till vetenskapen i sin helhet. Som uppsatsförfattare på vår nivå är det således av stor vikt att inse att individskyddskravet väger mycket tungt i vårt sammanhang och därför har det kravet varit ett rättesnöre i etiska frågor i uppsatsprocessen.

2.8.2 De allmänna huvudkraven

I vetenskapsrådets forskningsetiska principer konkretiseras individskyddskravet i fyra allmänna huvudkrav på forskning, de kallas för *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002). Dessa krav måste beaktas och reflekteras över innan empiriskt material från ett forskningsfält inhämtas. Det krävs alltså av forskaren att denne är väl förberedd på hur de etiska kraven ska uppnås innan denne söker upp de individer denne önskar agera undersökningsmaterial.

Vid enkätundersökningstillfällena har vi för att uppfylla *informationskravet* muntligen såväl som skriftligen informerat om vilka vi är, informerat om vår uppsats och tillhörande enkätundersökning samt hur de svar respondenterna gett oss kommer att användas. Vi

informerade också undersökningsdeltagarna om att medverkan var frivillig och att de hade rätt till att avbryta sin medverkan (Jmf. Vetenskapsrådet, 2002). *Samtyckekravet* betyder att den som deltar i en undersökning måste just samtycka till sin egen medverkan (ibid.). På sätt och vis förutsätts samtyckekravet av informationskravet, eftersom forskaren om informationskravet är uppfyllt, har förmedlat att samtycket från undersökningsdeltagaren är nödvändigt. *Konfidentialitetskravet* går ut på att undersökningsdeltagarna ska kunna garanteras anonymitet, samt att deras personuppgifter ska hanteras och förvaras med största försiktighet (ibid.). Eftersom vi genomförde en enkätundersökning där uppgifter som krävs för att kunna identifiera en specifik respondent inte ingått, bedömer vi att undersökningsdeltagarnas personuppgifter inte kommer att kunna röjas. Något vi varit vaksamma på är hur vi förvarat de insamlade enkäterna, så att vår empiri varit tillgänglig enbart för oss och ingen annan. Det fjärde och sista individskyddskravet kallas för *nyttjandekravet*, vilket innebär att det insamlade forskningsmaterialet om enskilda personer endast får användas till vad som anges i syftet, det får alltså endast användas till den forskning som informeras om i samband med undersökningen (ibid.). För oss har detta inneburit att vårt empiriska material, i form av insamlade enkäter, endast får användas till vår undersökning som vi gjort för att kunna skriva denna uppsats.

I vår uppsats ansåg vi oss ha uppfyllt de tidigare nämnda krav som ska iakttas i forskningssammanhang. Under distribueringens gång kom vi dock att tänka på en omständighet som kan tänkas vara problematiskt i förhållande till konfidentialitetskravet. Att vi använt oss av kursföreläsare och lärare för att samla in de ifyllda pappersenkäterna kan tänkas vara en tveksam metod för insamling från vår sida. I och med detta kan vi faktiskt inte fullt ut garantera respondenterna att ingen annan än de som nämnts i missivbrevet kommer att kunna se vad de svarat.

3 Tidigare forskning

Forskning som vi funnit lämplig och intressant att fördjupa oss i med anknytning till vår undersökning är den typen av professionsforskning som tar utgångspunkt i socionomers arbetsfält och arbetssituation. Vi har även tittat närmare på forskning som i vid mening behandlar hur karriär kan beskådas och förstås, men också sådan forskning som mer specifikt undersöker socionomkarriärer.

3.1 Professionsforskning

3.1.1 Hur professioner skapar ett revir

Dellgran och Höjer har bedrivit professionsforskning inriktat på professionalisering och privatisering inom socialt arbete. I artikeln *Rörelser i tiden. Professionalisering och privatisering i socialt arbete* (2005) beskriver de att innebörden av att professionalisera ett fält kan ha olika betydelser utifrån vilket perspektiv som anläggs. Ett vanligt sätt att se på professionalisering är som:

[...] de kollektiva strategier och medel som används för att organisera en enskild yrkesgrupps relationer, gränser och samspel med staten, andra professioner och allmänheten. Ofta utgår man från att detta är en process – i huvudsak inducerad av yrkesgruppen själv och ofta benämnt som ett professionellt projekt – med målet att ernå anseende, legitimitet och ökad status. Ytterst handlar det om autonomi och kontroll över den egna utbildningens och yrkesutövningens innehåll och villkor. (Dellgran & Höjer, 2005, s. 248)

När en viss grupp av yrkesutövare gör anspråk på att ett fält - samt arbetsuppgifterna inom detsamma - skall tillfalla just deras yrkesgrupp, brukar man benämna detta som ett sätt att skapa kontroll över fältet och på så vis få monopol på det (Jmf Liljegren, 2008). Yrkesgruppen gör således anspråk på att exklusivt få utföra arbetet inom det tänkta fältet, alternativt att det "[...] delas mellan flera yrkesgrupper som då gemensamt har tillträde till att utföra viss yrkesutövning" (Liljegren, 2008, s. 7-8). Att som yrkesgrupp sträva efter att få ensamrätt på ett visst fält, är vad som brukar kallas för "det professionella projektet" (Dellgran & Höjer, 2005). Projektet syftar till att få mandat från samhället att som ensam yrkesgrupp få utföra särskilda samhällsuppdrag, det vill säga skapa jurisdiktion för den egna professionen inom det specifika arbetsfältet (ibid.). Vidare beskriver Dellgran och Höjer att det finns en hierarki mellan olika yrkesområden på socionomfältet. De menar att psykiatri eller utbildning och forskning är de områden som har högst status, samtidigt som arbete med fattiga, missbrukare, kriminella, äldre och handikappade är områden med låg status (ibid.). Eftersom vissa arbetsområden på fältet är mer eftertraktansvärda än andra menar Dellgran och Höjer att det riskerar att bli en obalans inom professionen. Arbeten med låg status, t.ex. sådana inom socialbyrån, kan då bli ingångs- och exitområden där de som arbetar inom socialbyrån söker sig vidare till ett annat område med högre status. Detta hävdar Dellgran och Höjer resulterar i hög personalomsättning, kontinuitetsproblem och kostnader för introduktion och lärande inom verksamheter med låg status.

3.1.2 Statusjakt inom det professionella fältet

Abbott (1988) menar att val av karriär kan påverkas av olika typer av differentieringar inom professionen. Med bakgrund av att olika områden inom professionen har olika hög status, skapas informella karriärvägar för dem som vill avancera inom professionen. Ett exempel på differentiering inom ett fält kan vara att arbetet inom yrkesområdet delas in i rutinbetonade och icke-rutinbetonade uppgifter. Enligt Abbott kan professionen välja att antingen låta det rutinbetonade arbetet utföras av icke-professionella, det vill säga de som faller utanför professionen, eller så kan fältet struktureras på så vis att det rutinbetonade arbetet ges till studerande eller nyutexaminerade inom professionen. Det sistnämnda alternativet kan verka stärkande för professionen: ”Genom att göra det mer rutinbetonade arbetet till ett första steg i karriären behåller professionen kontrollen även över detta arbete” (Kullberg, 2011 s. 34). Vilka områden som anses vara av hög status inom professionen är de som de områden professionella själva ger en hög status. Till skillnad från allmänheten, som ofta värderar professionens praktiska arbete som professionens viktigaste område, uppskattar de som arbetar inom professionen de som arbetar med professionens kunskap som de med högst status inom fältet (Abbott, 1988). Eftersom professionella enligt Abbott hämtar sin självkänsla främst från andra professionella inom sitt eller ett närliggande område, blir gradvis det arbetet som de själva värderar högst också det som får högst status inom professionen. De inom professionen, som har den inledande och direkta kontakten med klienter, är oftast de som har lägst status. Detta beror på att de inte enbart kan använda rena professionella kunskaper i sin yrkesutövning, utan hela tiden måste ta hänsyn till klienternas verklighet. Även vilken typ av klienter man har kan leda till differentiering inom en profession. Med detta menas att professionella som har klienter av högre status också ges en högre status inom professionen (ibid.).

3.2 Karriärforskning

3.2.1 Allmän karriärforskning

Traditionellt sett brukar det med uttrycket ”att göra karriär” menas att man avancerar vertikalt inom en organisation. Denna definition av karriär är nuförtiden inte den enda etablerade beskrivningen av vad det innebär att göra karriär, eftersom den traditionella karriärvägen inte längre är det enda sättet att göra karriär på (Jmf. Brousseau et al, 1996). Med utgångspunkt i de undersökningar Brousseau et al (1996) gjort om olika karriärvägar, föreslås en modell att analysera karriärer utifrån där fyra olika karriärkoncept ingår; den *linjära karriären*,

expertkarriären, spiralkarriären och *transitkarriären* (ibid.). Hur dessa olika karriärer definieras beskrivs dels i kapitel ett, under rubriken ”1.4 Definition av nyckelbegrepp” och kommer även närmare beskrivas i kapitel fyra, det vill säga i uppsatsen teoridel.

3.1.1 Karriärforskning i fråga om socionomer

Kullberg (2011) har i sin avhandling om socionomkarriärer använt sig av liknande begrepp som Brousseau et al (1996) utgått ifrån i modellen med de olika karriärkoncepten. Även Kullberg kategoriserar olika karriärvägar utifrån fyra olika karriärtyper; *den traditionella karriären, den gränslösa karriären, proteansk karriär* samt *spiralkarriären*. Vad Kullberg betecknar som den traditionella karriären, kan liknas vid vad Brousseau et al (1996) kallar för linjär karriär. Den gränslösa karriären styrs och förs framåt av individens kunskaper. Karriärtyperna ifråga innebär även byten mellan olika arbetsgivare. För den som gör en proteansk karriär är det de egna värderingarna och frihet som styr karriärens utformning. Vidare beskrivs att ”En lyckad [proteansk¹] karriär handlar om självförverkligande och att individen själv är nöjd [...]” (Kullberg, 2011, s. 14). De som gör en spiralkarriär samlar erfarenhet och kunskap inom ett visst yrke, som sedan kan användas inom ett annat yrke inom samma arbetsfält. Den här karriärtyperna handlar alltså om att samla kompetens genom att byta position på fältet när det inte längre går att erhålla samma utbud av nya erfarenheter. Kullbergs forskningsresultat pekar på att det för socionomer är allra vanligast att göra karriär enligt det konceptet spiralkarriären beskriver. Med andra ord har socionomerna ”[...]en rörlig karriär med upprepade byten och deras karriärvägar är flexibla” (Kullberg, 2011, s. 61).

4 Teori

I detta kapitel är vår avsikt att presentera de analysverktyg som vi avser använda vid begripliggörandet av vår empiri. I uppsatsens teoridel kommer vi först att presentera olika karriärbegrepp, med syfte att göra en distinktion mellan olika karriärtyper. Vi kommer även att redogöra för vilka omständigheter som förklarar hur stratifieringar uppstår inom en profession. Avslutningsvis presenteras delar av det teoretiska ramverk som sociologen Pierre Bourdieu konstruerat. För att tydliggöra Bourdieus ibland omständiga definitioner av sina begrepp, kommer Donald Broadys tolkningar av dessa bistå oss i denna framställning.

---

¹ Vår anmärkning.

4.1 Karriärteorier

De olika karriärtyper som härfter kommer att beskrivas, är vi medvetna om är en upprepning av vad som står beskrivet under rubriken *1.4 Definitioner av nyckelbegrepp*. Att vi åter beskriver de olika karriärtyperna som en gång redan presenterats, beror på att vi anser att en mer omfattande redogörelse är av gagn inför analysen.

Den typ av karriär som Brousseau et al. (1996) kallar för *den linjära karriären* är vad som ofta betecknas som den klassiska karriären. Denna typ av karriär bygger för individen på en ständig strävan uppåt inom en hierarki. Motivet för individen är ökade befogenheter med mer ansvar och målet för arbetet är att prestera på arbetsplatsen. Att göra en linjär karriär menar Kullberg (2011) i stort sett överensstämmer med vad hon betecknar som en traditionell karriär, det vill säga en "[...] karriär som utgår från organisationsnivån och innebär att man på ett förutsägbart och ordnat sätt rör sig på en rad på varandra följande relaterande och hierarkiskt ordnade stadier" (Kullberg 2011 s. 11). Den andra karriärtypen som Brousseau et al. (1996) definierar är *expertkarriären*. Denna typ av karriär innebär en livslång förbindelse till ett yrkesfält eller en specialitet och den brukar ofta liknas vid medeltidens skråväsende. Expertkarriäristen strävar ständigt efter förfining av kunskaper och färdigheter inom sin valda specialitet. Andra motiv för individer som gör denna typ av karriär menar Kullberg (2011) är att de vill uppnå säkerhet, stabilitet och expertis och inte sällan blir arbetet en stor del av expertkarriärists identitet. Brousseau et al. (1996) menar att sådana företeelser som omorganiseringar och nedskärningar i organisationer har bidragit till att relationen individ och organisation emellan inte längre omgärdas av den stabilitet som traditionellt varit fallet. Detta medför att det linjära, det traditionella, viset att göra karriär på inte längre kantas av den säkerhet en sådan karriär en gång gjort. Därmed har en annan sorts karriär kunnat ta vid och få fotfäste, nämligen *spiralkarriären*. För de som följer denna typ av karriärväg sker en förflyttning ungefär vart sjunde till tionde år från det fältet man arbetar på, till ett nytt fält som på något sätt är besläktat med det man kommer ifrån (Kullberg, 2011). Under den tid man befinner sig inom ett yrke skaffar man sig kompetens inom det området, men inte i lika stor utsträckning som vid en expertkarriär. När man sedan förflyttar sig till ett närliggande fält är tanken att man har med sig kunskaper från det föregående fältet som går att använda inom det nya (Brousseau et al., 1996). Det är framförallt den yngre generationen arbetare som känner sig lockade till denna typ av karriär (ibid.). Den karriär som allra minst påminner om den linjära, traditionella karriären är vad som kallas för *transitkarriären*. Detta skulle kunna

liknas vid en karriär för de otåliga eftersom förflyttningar sker ofta och helst från ett fält till ett nytt som är vida skilt från det förra (ibid.). Transitkarriärsten drivs av sökandet efter variation och oberoende. De personer som eftersträvar denna typ av karriär ser ofta inte sig själva som om de faktiskt har en karriär utan mer som att de provar på olika typer av arbetserfarenheter. Målet är att ha ett varierande och självständigt arbete och att samla personliga upplevelser.

4.2 Stratifiering inom ett fält

Abbot (1988) menar att så kallade lågstatusområden inom professioner ofta är sådana som har en inledande och direkt kontakt med klienter. Inom socionomprofessionen är klientnära arbete med fattiga, missbrukare, kriminella, äldre och handikappade områden med låg status (Dellgran & Höjer, 2005). Områden som däremot har hög status är ofta anknutna till utbildning och forskning inom professionen (Abbott, 1988), något som också gör sig gällande inom socionomprofessionen (Dellgran & Höjer, 2005). Andra förhållanden som är avgörande för hur olika områden värderas statusmässigt inom en profession menar Abbott (1998) är om arbetsuppgifterna är av rutinbetonande eller icke-rutinbetonande karaktär. De rutinbetonade uppgifterna får då en lägre status inom fältet än det icke-rutinbetonade arbetet.

4.3 Pierre Bourdieus sociologiska perspektiv

Under sin karriär skapade Pierre Bourdieu ett teoretiskt ramverk, vilket dels syftade till att förklara och analysera hur samhället fungerade och var uppbyggt men även hur individerna som verkar inom samhällets givna ramar fungerar. Det teoretiska ramverk Bourdieu konstruerat bygger på flertalet begrepp, vilka förvisso kan ses var och ett för sig, men som tillsammans skapar en helhetsförståelse för hur samhället fungerar och reproducerar sig. Vi kommer här att beskriva fyra av de övergripande begrepp det teoretiska ramverket grundar sig på. Vissa av Bourdieus begrepp kommer inte aktivt användas i analysavsnitten. Att de ändå redovisas beror på att de begrepp som faktiskt används inte kan förstås utan det sammanhang begreppen tillsammans konstruerar.

4.3.1 Fält

Ett centralt begrepp i Bourdieus teorier är vad benämns som fält. Av Donald Broady (1990) definieras Bourdieus fältbegrepp på följande vis: "Med socialt fält avses ett system av relationer mellan positioner besatta av specialiserade agenter och institutioner som strider om

något för dem gemensamt” (Broady, 1990, s. 270). Begreppet beskrivs som ett strukturerat socialt område vilket är kodat med särskilda regler och värderingar (Bourdieu, 1999a). Fält är således ett socialt rum, inom vilket de individer och institutioner som tillhör fältet verkar. Fältet är inte bara de som befinner sig inom fältet, utan också fördelningen av makt eller kapital som ger fördelar inom fältet (Bourdieu et al.1991). Vem som passar in i vilket fält bestäms i sin tur av vilket habitus en individ har och identifierar sig med, samt i vilken utsträckning man kunnat tillägna sig olika sorters kapital (Jmf. Bourdieu, 1986).

4.3.2 Kapital

Det mest grundläggande av de olika kapitalbegrepp Bourdieu myntat är vad som benämns som det *symboliska kapitalet*. Bourdieus begrepp om symboliskt kapital tolkar Broady (1990) på följande vis: ”*Symboliskt kapital är det som av sociala grupper igenkännes som värdefullt och tillerkännes värde.*” (Broady, 1990, s.171). Symboliskt kapital är alltså något som skapas inom ett fält och är beroende av relationerna inom fältet. Olika symboliska tillgångar fungerar som en värdemätare, aktörerna emellan, inom ett fält (Bourdieu, 1986). Inom den akademiska världen kan till exempel en professur, som ges ett högt symboliskt värde, ge innehavaren en högre position inom fältet än en i övrigt likvärdig aktör. En titel är alltså en social konstruktion som, om det accepteras av aktörerna inom fältet, kan tillskrivas ett högt värde inom fältet. Den aktör som innehar symboliska tillgångar inom ett fält, blir även den som kan uttrycka makt genom att använda symboliskt våld. I grunden är symboliskt våld tankar och uppfattningar som införlivas hos dominerade aktörer, vilka i sin tur accepterar den sociala ordningen (Bourdieu, 1999b). Inom varje fält menar Bourdieu att det finns en viss mängd kapital att tillägna sig och förvalta (Bourdieu, 1986). I Bourdieus (ibid.) mening kan kapitalet delas in i tre olika slag; ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital. Med ekonomiskt kapital menas vilka materiella tillgångar som finns till förfogande. Socialt kapital syftar på vilket nätverk av andra människor en person omger sig med; familj, släkt, vänner, klasskamrater etc. Med kulturellt kapital menas i övergripande mening i vilken utsträckning man har ett kultiverat språkbruk, vilka prestationer utbildningsmässigt man tillägnat sig samt i vilken grad individen har en ingående kännedom om finkulturen och hur man rör sig inom finkulturella sammanhang. Inom olika fält har olika sorts kapital olika mycket dignitet och betydelse. Exempelvis är det inom det ekonomiska fältet främst ekonomiskt kapital som värderas, medan det inom utbildningsfältet är kulturellt kapital som premieras (Bourdieu,

1999a). Vilket helst av dessa former av kapital kan användas som ett symboliskt kapital, när kontexten de används i tillskriver det specifika kapitalet ett värde (Bourdieu, 1999a).

4.3.3 *Habitus*

De individer som befinner sig inom ett visst fält menar Bourdieu lär sig ett habitus som är önskvärt inom det specifika fältet. En individs habitus är dispositioner och handlingsmönster som är införlivade i själva människan (Bourdieu, 1990). Med införlivat menar Bourdieu tre saker; hur man uppfattar världen, hur man tänker om världen samt hur man agerar i världen. Habitus är något som införlivas i människan från början, utifrån den kulturella kontext denne verkar i och det påverkar således hur man tänker och agerar. Människan blir på så vis en produkt av den kontext denne befinner sig i, samtidigt som denne återskapar, upprätthåller och lär ut ett habitus till andra individer inom samma fält. (Jmf. Bourdieu, 1999a) Eftersom individer med liknande habitus ofta befinner sig inom samma fält, blir detta ett forum för likadana livsstilar (ibid.).

4.3.4 *Doxa*

En *doxa* är en uppsättning tankar och uppfattningar, som delas inom ett fält, om hur världen är beskaffad. (Bourdieu, 1984) Det är omöjlig att avgöra om doxan är en del av den verkliga världen eller är en del av tankevärlden. Doxan ses därför ofta som en självklarhet och som en sanning för de agenter inom det fält där doxan existerar.

5 Presentation av empiri och analys

I detta kapitel kommer vi att presentera resultaten av den empiri vi samlat in i vår undersökning. Vi har valt att dela upp presentationen utifrån de tre teman som våra frågeställningar utgår ifrån; önskekarriärer, viljan till att arbeta inom socialtjänst/myndighet samt faktorer under utbildningen som påverkat studenternas syn på sina framtida sacionomkarriärer. Varje tema kommer att presenteras var för sig, där empirin redogörs för först. Därefter avslutas varje tema med en analys kring det presenterade materialet. Avslutningsvis görs en sammanfattande analys av fynden från de tre temana.

5.1 Tema ett - Önskekarriärer

Det första temat vi avser redogöra för bottnar i frågan om vilken sorts karriär socionomstudenterna i undersökningen har som önskekarriär. Efter att empirin för detta tema presenterats, kommer den att analyseras utifrån de karriärteorier Brousseau et al (1996) och i viss mån Kullberg (2011) konstruerat.

5.1.1 Empiri – var och med vad vill socionomstudenterna arbeta?

Tabell 1. Vad socionomstudenterna anser viktigt i sin framtida karriär.

		Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer lite	Instämmer inte	Totalt	Balansmått 0-1	P av Balansmått
Det är viktigt för mig att få prova på olika områden inom socialt arbete under mitt yrkesliv.	Antal	107	62	28	6	203	0,8325	0,000
	Valid %	52,7%	30,5%	13,8%	3,0%	100,0%		
Det är viktigt för mig att avancera uppåt inom en organisation.	Antal	47	78	56	22	203	0,6158	0,001
	Valid %	23,2%	38,4%	27,6%	10,8%	100,0%		
Det är viktigt för mig att mitt arbete ger mig en hög grad av självständighet.	Antal	60	124	19	0	203	0,9059	0,000
	Valid %	29,6%	61,1%	9,4%	,0%	100,0%		
Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som person .	Antal	154	45	4	0	203	0,9803	0,000
	Valid %	75,9%	22,2%	2,0%	,0%	100,0%		
Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som professionell .	Antal	151	51	1	0	203	0,9951	0,000
	Valid %	74,4%	25,1%	,5%	,0%	100,0%		
Att snabbt komma ut på arbetsfältet är viktigare för mig än att jag får en socionomtjänst inom det område jag helst önskar.	Antal	64	61	57	19	201	0,6219	0,001
	Valid %	31,8%	30,3%	28,4%	9,5%	100,0%		

Signifikans = P<5%

På frågan om socionomstudenterna tyckte att det var viktigt att prova på olika områden inom socialt arbete under sitt yrkesliv, svarade 52,7 procent att de instämde helt i påståendet. 30,5 procent uppgav att de instämde mestadels, medan 13,8 procent instämde lite och 3 procent inte instämde. Om det var viktigt att avancera uppåt inom en organisation svarade 23,2 procent av respondenterna att de instämde helt, 38,4 procent instämde mestadels, 27,6 procent instämde lite och 10,8 procent instämde inte. På frågan om det var viktigt att ens arbete gav en hög grad av självständighet, var de flesta respondenterna överens om att det var viktigt. 29,6 procent instämde helt till påståendet, medan 61,1 procent instämde mestadels.

Endast 9,4 procent instämde lite. Till påståendet ”Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som person” instämde 75,9 procent helt. 22,2 procent instämde mestadels och 2 procent instämde lite. Till påståendet ”Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som professionell”, instämde 74,4 procent helt. 25,1 procent instämde mestadels och 0,5 procent instämde lite. På frågan om det var viktigare för respondenterna att snabbt komma ut på arbetsmarknaden, än att få en socionomtjänst inom det område de helst önskade svarade 31,8 procent att de instämde helt. 30,3 procent instämde mestadels, medan 28,4 procent instämde lite och 9,5 procent inte instämde.

Tabell 2. Ändrad uppfattning under studietiden och vilja att arbeta som socionom hela yrkeskarriären

	Antal	JA	NEJ	P =
Har du under din studietid ändrat uppfattning om vad du vill jobba med efter din examen?	202 (100 %)	142 (70,3 %)	60 (29,7 %)	0,000
Bidrog praktikperioden/perioderna under utbildningen till att du ändrat din uppfattning om vad du vill jobba med?	202 (100 %)	115 (56,9 %)	87 (43,1 %)	0,049
Har du för avsikt att arbeta som socionom under hela din yrkesverksamma karriär?	196 (100 %)	141 (71,9 %)	55 (28,1 %)	0,000

Signifikans = $P < 5\%$

70,3 procent av socionomstudenterna svarade ja på frågan om de under sin studietid ändrat uppfattning om vad de ville jobba med efter examen. Således svarade 29,7 procent av respondenterna nej på samma fråga. Drygt hälften av respondenterna, 56,4 procent, svarade ja på frågan om praktikperioden/perioderna under utbildningen bidragit till en ändrad uppfattning om vad de vill arbeta med. 43,1 procent av socionomstudenterna svarade nej. På frågan om de hade för avsikt arbeta som socionom under hela sin yrkesverksamma karriär svarade 71,9 procent ja och 28,1 procent nej.

5.1.2 Analys av önskad karriär

Att undersöka vilken typ av karriär socionomstudenter strävar efter att göra är ett av den här uppsatsens syften. De frågor som ställts angående önskekarriärer har analyserats utifrån de karriärtyper som återfinns i kapitel fyra, *4.1 Karriärteorier*, det vill säga linjär karriär, expertkarriär, spiralkarriär och transitkarriär (Jmf. Brousseau et al., 1996). För att kunna göra

detta har varje påstående i tema ett kategoriserats in i vilken typ/typer av karriär/karriärer det aktuella påståendet tyder på.

Påståendet ”Det är viktigt för mig att få prova på olika områden inom socialt arbete under mitt yrkesliv” har vi, vid ett instämmande svar från respondenterna, tolkat som en tendens till att de önskar göra transit- eller spiralkarriär. Tolkningen beror på att rörlighet inom ett fält är kännetecknet för de här typerna av karriärer (Jmf Brousseau et al, 1996, Kullberg, 2011). Empirin visar på att 83,2 procent av socionomstudenterna är övervägande positiva till påståendet att det är viktigt under deras yrkesliv att prova på olika områden inom socialt arbete. En majoritet av respondenterna värderar således att få prova på olika områden inom socialt arbete högt. Att vara övervägande positiv till påståendet ”Det är viktigt för mig att avancera uppåt inom en organisation” har här tolkats som att det finns en vilja till att göra en linjär karriär. Anledningen till denna tolkning beror på att huvudtemat för den linjära karriären är vertikalt avancemang inom en organisation (Jmf Brousseau et al, 1996, Kullberg, 2011). Av respondenterna var det 61,6 procent som var övervägande positiva till att göra en linjär karriär. En stor del av respondentgruppen, 90,7 procent, svarade övervägande positivt på påståendet ”Det är viktigt för mig att mitt arbete ger mig en hög grad av självständighet”. Socionomstudenterna verkar således tycka att självständighetsvariabeln är en viktig aspekt i sin framtida yrkeskarriär. Påståendet i sig har vi främst kopplat till en expertkarriär, eftersom expertkarriären till sin karaktär har ett stort inslag av självständighet. Till påståendena ”Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som person” samt ”Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som professionell” har en mycket stor andel av respondenterna varit övervägande positiva, nämligen 98,1 procent respektive 99,5 procent. Att utvecklas som person är en viktig aspekt framförallt för en individ som strävar efter en transitkarriär, men även för någon som strävar efter en spiralkarriär. I fråga om professionell utveckling är detta av stor vikt för dem som strävar efter expert- och spiralkarriärer.

Sammanfattningsvis anser vi oss ha funnit tendenser till att de svar respondenterna uppgett tyder på att de vill göra antingen en expert- eller spiralkarriär. I viss mån skulle även en transitkarriär kunna vara aktuell men vi menar att det finns tendenser som talar emot detta. Först och främst att 71,9 procent av respondenterna menar på att de tänker arbeta som socionomer under hela sitt yrkesliv, då transitkarriären anses förutsätta så stora förflyttningar att de skulle lämna socionomens yrkesfält. För det andra ansåg nästintill samtliga

respondenter att det var viktigt för dem att deras arbete var utvecklande för dem i professionell mening, vilket vi tycker tyder mer på en inriktning mot en spiral- eller expertkarriär framför en transitkarriär. Det verkar även finnas en benägenhet att vilja avancera vertikalt inom en organisation, att göra en linjär karriär, även om denna strävan inte verkar vara en lika viktig faktor i socionomstudenternas önskekarriärer. Nästa steg i analysprocessen, menar vi, borde vara att utreda mer specifikt vilken av expert- eller spiralkarriär som är den mest önskvärda karriärvägen hos socionomstudenterna. Dock anser vi inte det vara möjligt att utifrån det material vi samlat in genomföra en sådan analys. För att möjliggöra för en vidare analys, som tydligare kunnat visa på olika önskekarriärer, hade det i efterhand varit önskvärt att det i frågorna fanns tydligare distinktioner mellan de olika karriärtyperna.

Något som förvånade oss när vi sammanställde vår empiri var hur pass samstämmiga respondenterna var i flera avseenden. Påståendena ”Det är viktigt för mig att mitt arbete ger mig en hög grad av självständighet”, ”Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som person” och ”Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som professionell” var över 90 procent av respondenterna övervägande var positiva till. Vad gäller de två sistnämnda påståendena instämmer hela 75,9 respektive 74,4 procent helt till dem. Dessa gemensamma uppfattningar om vad som är av vikt i en framtida socionomkarriär skulle kunna knytas an till Bourdieus resonemang om doxa. I det här sammanhanget blir doxan således en gemensam uppsättning tankar och uppfattningar, dvs. en upplevd sanning, socionomstudenter har om vilka värden som är eftersträvansvärda i hur den framtida socionomkarriären ska utformas.

5.2 Tema två – Vilja till arbete inom socialtjänst/myndighet

Tema nummer två behandlar huruvida socionomstudenter är villiga att arbeta inom socialtjänst/myndighet i sitt framtida yrkesliv. Inledningsvis presenteras en översikt av vilka intresse- och organisationsönsknings svar respondenterna har i förhållande till sina framtida arbeten. Resultaten återfinns även som diagram i *Bilaga 2*. Därefter redogörs för socionomstudenternas vilja till att arbeta inom socialtjänst/myndighet. Avslutningsvis analyseras materialet utifrån Abbotts (1998) samt Dellgran & Höjers (2005) forskning om status inom professioner.

5.2.1 Empiri – Organisationsönskan och vilja till arbete inom socialtjänst/myndighet

På frågan vilket fält socionomstudenterna var mest intresserade av att arbeta inom, var svaren mycket varierande. Av totalt 195 svarande var det mest frekventa svaret ”Barn/Unga” som 26,2 procent av respondenterna angav, i storleksordning följdes detta intressefält av ”Annat” som 15,4 procent svarade och ”Äldre” som 11,3 procent svarade. Resterande intressefält fördelade sig, undantaget ”Uppsökande verksamhet” på 1 procent samt ”Forskning” på 0,5 procent, mellan 8,2 och 2,6 procent. På frågan vilken sorts organisation socionomstudenterna var mest intresserade av att arbeta inom, angav 68,5 procent av 200 svarande att de helst ville arbeta inom ”Offentlig verksamhet”. 18,5 procent av de 200 studenterna var mest intresserade av att arbeta inom ”Privat verksamhet”, medan 8 procent helst ville arbeta inom en ”NGO”². 3 procent var mest intresserade av att arbeta inom ”Eget företag”, 1,5 procent ”Annat” och 0,5 procent inom ”Brukarorganisation”. De respondenter som svarade att de var mest intresserade av att arbeta inom ”Offentlig verksamhet” (N=136) på föregående fråga ombads att svara på vilken sorts offentlig verksamhet de var mest intresserade av att arbeta inom. Arbete inom socialtjänst var det mest förekommande svaret på den frågan; 35,3 procent var mest intresserade av att arbeta inom ”Socialtjänst – myndighetsutövning” och 29,4 procent var mest intresserade av att arbeta inom ”Socialtjänst – annan verksamhet”. Härfter var ”Skola” och ”Annat” mest populärt på 10,3 procent. 6,6 procent av respondenterna var mest intresserade av att arbeta inom ”Kriminalvård”, 5,9 procent inom ”Hälso- och sjukvård” samt 2,2 procent inom ”Psykriatisk sjukvård”.

---

² Non Government Organization

Tabell 3. Vilja till att arbeta inom socialtjänst/myndighet

		Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer lite	Instämmer inte	Totalt	Balansmått 0-1	P av Balansmått
Socialtjänst/Myndighet är socionomyrkets kärnverksamhet.	Antal	19	84	71	28	202	0,5099	0,778
	Valid %	9,4%	41,6%	35,1%	13,9%	100,0%		
Socialtjänst/Myndighet är en bra inkörspport till socionomyrket.	Antal	48	91	55	7	201	0,6915	0,000
	Valid %	23,9%	45,3%	27,4%	3,5%	100,0%		
Jag vill arbeta inom Socialtjänst/Myndighet under mina två första år som utexaminerad socionom.	Antal	33	59	58	53	203	0,4532	0,182
	Valid %	16,3%	29,1%	28,6%	26,1%	100,0%		
Inom två år efter examen är sannolikheten stor för att jag har arbetat eller arbetar inom Socialtjänst/Myndighet.	Antal	39	70	59	13	181	0,6022	0,006
	Valid %	21,5%	38,7%	32,6%	7,2%	100,0%		
Jag vill jobba sammanhängande inom Socialtjänst/Myndighet i minst fyra år.	Antal	9	45	62	84	200	0,2700	0,000
	Valid %	4,5%	22,5%	31,0%	42,0%	100,0%		
Jag vill arbeta inom Socialtjänst/Myndighet under hela min yrkeskarriär.	Antal	2	15	38	147	202	0,0842	0,000
	Valid %	1,0%	7,4%	18,8%	72,8%	100,0%		
Det intresserar mig att göra karriär, dvs. avancera uppåt, inom Socialtjänst/Myndighet.	Antal	23	45	73	61	202	0,3366	0,000
	Valid %	11,4%	22,3%	36,1%	30,2%	100,0%		
Att arbeta inom Socialtjänst/Myndighet skulle för mig vara ett sätt att samla meriter inför min fortsatta karriär.	Antal	63	74	53	13	203	0,6749	0,000
	Valid %	31,0%	36,5%	26,1%	6,4%	100,0%		

Signifikans = P<5%

På frågan om respondenterna uppfattade socialtjänst/myndighet som socionomyrkets kärnverksamhet, placerade sig de flesta studenterna på svarsskalans mitt. 41,6 procent instämde mestadels och 35,1 procent instämde lite. Det betyder att 77,7 procent placerade sig i mitten, 9,4 procent instämde helt och 13,9 procent instämde inte. Att socialtjänst/myndighet är en bra inkörspport till socionomyrket svarade 23,9 procent av respondenterna att de instämde helt i. En stor del av de svarande, 45,3 procent, instämde mestadels i påståendet. 27,4 procent instämde lite och 3,5 procent instämde inte. Till påståendet ”Jag vill arbeta inom socialtjänst/myndighet under mina två första år som utexaminerad socionom” svarade 16,3 procent att de instämde helt. 29,1 procent instämde mestadels, 28,6 procent instämde lite och 26,1 procent instämde inte. På frågan om det för respondenterna fanns en stor sannolikhet att de

inom två år efter examen hade arbetat eller arbetade inom socialtjänst/myndighet, instämde 21,5 procent helt. Andelen som svarade ”Instämmer mestadels” på frågan var 38,7 procent. 32,6 procent instämde lite och 7,2 procent instämde inte. Av respondenterna uppgav 4,5 procent att de instämde helt i påståendet att de ville jobba sammanhängande i socialtjänst/myndighet i minst fyra år. 22,5 procent av socionomstudenterna instämde mestadels, 31 procent instämde lite och 42 procent instämde inte. I påståendet ”Jag vill arbeta inom socialtjänst/myndighet under hela min yrkeskarriär” instämde 1 procent helt. 7,4 procent instämde mestadels, 18,8 procent instämde lite och 72,8 procent instämde inte. På frågan om respondenterna var intresserade av att göra en vertikal karriär inom socialtjänst/myndighet instämde 11,4 procent av respondenterna helt. 22,3 procent instämde mestadels, 36,1 procent instämde lite och 30,2 procent instämde inte i påståendet. Om arbete inom socialtjänst/myndighet skulle vara ett sätt att samla meriter inför den fortsatta karriären instämde 31 procent av respondenterna till. 36,5 procent instämde mestadels, 26,1 procent instämde lite och 6,4 procent instämde inte.

5.2.2 Analys av viljan till arbete inom socialtjänst/myndighet

Uppsatsens andra syfte var att undersöka socionomstudenternas vilja att arbeta inom socialtjänst/myndighet efter avslutad socionomutbildning. Inledningsvis beskrivs hur många av respondenterna som uppgav socialtjänsten som det område de var mest intresserade av att arbeta inom. Därefter följer en analys av de påståenden i enkäten som syftade till att klargöra i vilken grad socionomstudenterna var villiga till att arbeta inom socialtjänst/myndighet.

Av samtliga respondenter uppgav 68,5 procent (N=137) att de ville arbeta inom offentlig verksamhet. Av dessa var 35,3 procent (N=48) mest intresserade av att arbeta inom ”Socialtjänst – myndighetsutövning” och 29,4 procent (N=40) var mest intresserade av att arbeta inom ”Socialtjänst – annan verksamhet”. Totalt sett önskade alltså 43,3 procent (N=88) av den sammanlagda populationen att arbeta inom socialtjänsten. För att undersöka viljan till arbete inom socialtjänst/myndighet frågade vi respondenterna om de ville arbeta inom det nämnda fältet under de två första åren som utexaminerad socionom. Knappt hälften av socionomstudenterna, 45,3 procent, var övervägande positiva till detta och således var 54,7 procent av respondenterna övervägande negativt inställda till påståendet. Än mindre villiga var respondenterna till att arbeta sammanhängande inom socialtjänst/myndighet i minst fyra år, då endast 27 procent av de svarande var övervägande positiva till detta.

Respondenternas vilja att arbeta inom socialtjänst/myndighet under hela sin yrkeskarriär var i våra ögon mycket låg, då andelen övervägande positiva till påståendet enbart var 8,4 procent. Sammanfattningsvis verkar knappt hälften av de undersökta socionomstudenterna vilja arbeta inom socialtjänst/myndighet under de första åren i deras socionomkarriärer. Att stanna och arbeta inom socialtjänst/myndighet under en längre tid verkade respondenterna i vår undersökning överlag vara ointresserade av.

Att respondenternas svar pekade på att de inte ville arbeta i socialtjänst/myndighet under en längre tid, stödjer Kullbergs (2011) samt Dellgran och Höjers (2005) påstående om att arbete inom socialtjänst/myndighet framförallt är ett ingångs- och genomgångsområde på arbetsmarknaden för socionomer. Av de undersökta socionomstudenterna ansåg 69,2 procent att arbete inom socialtjänst/myndighet var en bra inkörsport till socionomyrket. Därtill var 67,5 procent av respondenterna övervägande positiva till påståendet ”Att arbeta inom socialtjänst/myndighet skulle för mig vara ett sätt att samla meriter inför min fortsatta karriär”, vilket kan ses som en markör för att respondenterna tycker att sådant arbete är en inkörsport till yrket. Ytterligare tecken på att socionomstudenterna kan tänkas se arbete inom socialtjänst/myndighet som en inkörsport till yrket är att 60,2 procent av respondenterna menar att sannolikheten för att de inom två år efter examen arbetar eller har arbetat inom socialtjänst/myndighet är stor. Våra resultat visar alltså på att 60,2 procent *tror* att de kommer att arbeta eller ha arbetat inom socialtjänst/myndighet inom två år efter socionomexamen, ställt mot att endast 45,3 procent av de svarande *vill* arbeta inom socialtjänst/myndighet under samma tidsförlopp. Att fler respondenter, än de som faktiskt vill arbeta inom socialtjänst/myndighet, tror sig komma att arbeta där kan vara ett tecken på att socionomstudenterna uppfattar det som att arbete inom socialtjänst/myndighet är ett nödvändigt steg in på arbetsmarknaden för socionomer.

Abbott (1988) beskriver att det inom professioner uppstår olika områden som får olika status. De områden som betraktas ha hög status, är de områden som de professionella själva ger en hög sådan. Vanligtvis värderas områden som innefattar professionens kunskapsproduktion som ett högstatusområde inom professionen, medan sådana områden som har en inledande och direkt kontakt med klienter uppfattas som ett lågstatusområde (ibid., Dellgran & Höjer, 2005). Ett annat sätt att differentiera områden med hög respektive låg status inom en profession är att identifiera vilka områden inom professionen som till sin karaktär har

rutinbetonade eller icke-rutinbetonade arbetsuppgifter. De uppgifter som kategoriseras som rutinbetonade, har lägre status än de som kategoriseras som icke-rutinbetonade. Här menar Abbott (1998) att de rutinbetonade arbetstillfällena inom en profession, antingen kan tilldelas icke-professionella eller anvisas till nyexaminerade inom professionen. Professionen kan genom att "[...] göra det mer rutinbetonade arbetet till ett första steg i karriären[...]" (Kullberg, 2011, s. 34) behålla kontrollen av den här typen av arbete och på så vis behålla de rutinbetonade arbetsuppgifterna inom professionens ramar. Kullberg (2011) hävdar att arbete inom socialtjänst/myndighet kan betraktas som ett rutinbetonat arbetsområde för socionomer och har således låg status inom socionomprofessionen. Även Dellgran och Höjer (2005) menar på att arbete inom vad de benämner som socialbyrån, är ett lågstatusområde inom socionomprofessionen. Därför blir den här typen av arbete ett område som väletablerade socionomer söker sig ifrån, vilket bereder arbetstillfälle för de nyutexaminerade socionomerna och detta arbete får därmed agera inkörsport till professionen i sin helhet.

Socionomstudenterna som deltagit i vår undersökning var överlag positiva till socialtjänst/myndighet som en inkörsport till professionen i fråga samt att använda ett sådant arbetstillfälle för att samla meriter inför den fortsatta karriären, men viljan till att stanna speciellt länge inom området verkade inte vara lika populärt. Det skulle med utgångspunkt i vad Kullberg (2011), Dellgran och Höjer (2005) samt Abbott (1988) beskriver om status inom professioner kunna ges en förklaring. Att 91,6 procent av respondenterna uppgav att de var övervägande negativa till att arbeta inom socialtjänst/myndighet under hela sin yrkeskarriär skulle även kunna förklaras, likt de samstämmiga svaren i tema ett, med att det hos socionomstudenterna finns en doxa för hur man inom fältet anser sig önska göra socionomkarriär.

5.2.3 Analys av skillnader beroende på erfarenheter

Efter närmare granskning av de resultat som framkommit i den här delen av undersökningen, fann vi en skillnad vi vill fördjupa oss i. De socionomstudenter som arbetat eller praktiserat inom socialtjänst/myndighet tenderade att överlag vara mer positiva till påståendena i tema två, än de studenter som inte arbetat eller praktiserat inom socialtjänst/myndighet (se *Bilaga 2*). Exempelvis var 77,9 procent (N=106) av de respondenter som hade arbetat eller praktiserat inom socialtjänst/myndighet övervägande positivt inställda till påståendet: "Socialtjänst/Myndighet är en bra inkörsport till socionomyrket". Av dem som inte arbetat

eller praktiserat inom socialtjänst/myndighet var det endast 50,8 procent (N=33) som var övervägande positiva till samma påstående.

Tabell 4. Skillnader mellan respondenter med och utan erfarenhet från socialtjänst/myndighet.

	Tidigare arbetserfarenheter inom socialtjänsten	Antal Positiva	Procent Positiva	Totalt	P =
Socialtjänst/Myndighet är socionomyrkets kärnverksamhet.	Ja	79	58,5%	135	0,002
	Nej	23	35,4%	65	
Socialtjänst/Myndighet är en bra inkörspport till socionomyrket.	Ja	105	78,4%	134	0,000
	Nej	33	50,8%	65	
Jag vill arbeta inom Socialtjänst/Myndighet under mina två första år som utexaminerad socionom.	Ja	73	53,7%	136	0,000
	Nej	17	26,2%	65	
Inom två år efter examen är sannolikheten stor för att jag har arbetat eller arbetar inom Socialtjänst/Myndighet.	Ja	88	73,3%	120	0,000
	Nej	19	32,2%	59	
Jag vill jobba sammanhängande inom Socialtjänst/Myndighet i minst fyra år.	Ja	45	33,8%	133	0,003
	Nej	9	13,9%	65	
Jag vill arbeta inom Socialtjänst/Myndighet under hela min yrkeskarriär.	Ja	16	11,9%	135	0,014
	Nej	1	1,5%	65	
Det intresserar mig att göra karriär, dvs. avancera uppåt, inom Socialtjänst/Myndighet.	Ja	55	40,4%	136	0,001
	Nej	11	17,2%	64	
Att arbeta inom Socialtjänst/Myndighet skulle för mig vara ett sätt att samla meriter inför min fortsatta karriär.	Ja	97	71,3%	136	0,069
	Nej	38	58,5%	65	

Signifikans = P<5%

Att de socionomstudenter som tidigare arbetat eller praktiserat inom socialtjänst/myndighet var mer positivt inställda till påståendena om socialtjänst/myndighet, skulle kunna förstås utifrån att de inkorporerats i fältets sätt att vara och agera. Bourdieu (1999a) beskriver habitus som dispositioner och handlingsmönster som är införlivade i själva människan. De individer som befinner sig inom ett visst fält menar Bourdieu antingen anpassar sitt habitus i riktning till vad som är önskvärt inom det specifika fältet, eller så lämnar de fältet i fråga (ibid.). Inkorporeringen av ett fälts habitus innebär också att man lär sig fälts doxa. En doxa favoriserar det specifika fältets sociala arrangemang, vilket leder till att det som är dominant inom fältet privilegieras och på så vis ses givna förhållanden som självklara och fördelaktiga.

De som är inkorporerade i ett fält uppfattar således doxatillståndet som något helt naturligt, till och med något som är förnuftigt.

De socionomstudenter som arbetat eller praktiserat inom socialtjänst/myndighet kan tänkas ha införlivat tankar, uppfattningar och värderingar från detta fält i sina habitus. Eftersom doxan inom ett fält rimligtvis bör ge en positiv bild av fältet, i syfte att stärka dess position, finns det anledning att förmoda att de individer som införlivat fältets tankar, uppfattningar och värderingar i sitt habitus har en mer positiv bild av fältet i fråga än de som inte stött på fältet innan. Det enda av påståendena om socialtjänst/myndighet där det inte fanns någon signifikant skillnad mellan dem som hade erfarenhet av praktik eller arbete inom socialtjänst/myndighet och de som inte hade det var ”Att arbeta inom Socialtjänst/Myndighet skulle för mig vara ett sätt att samla meriter inför min fortsatta karriär”. Även om det inte fanns någon signifikant skillnad grupperna emellan, verkade de båda grupperna vara övervägande positiva till påståendet, eftersom 71,3 respektive 58,5 procent angav detta. Denna positiva bild av socialtjänsten, som en bra plats att samla erfarenheter inför den fortsatta karriären, tror vi kan vara en uppfattning som härstammar från socionomutbildningen där studenterna inkorporerat detta i sitt habitus under studietiden. Däremot är detta inte något som kan testas utifrån vårt undersökningsmaterial. För att göra en sådan studie möjlig skulle en undersökning av longitudinell karaktär vara önskvärd i syfte att utröna om studenternas uppfattning ändras under studietiden.

5.3 Tema tre – Vad som inverkat på karriärtankarna

Inom ramarna för tema tre behandlar vi frågor som berör vad socionomstudenterna menar ha påverkat dem i hur de tänker om sina framtida karriärer. Empirin presenteras först, därefter analyseras den utifrån Pierre Bourdieus teoretiska ramverk.

5.3.1 Empiri – vad har påverkat synen på framtida karriär

Tabell 5. Faktorer som inflyttande på synen av framtida karriär.

		I mycket hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Inte alls	Total	Balansmätt 0-1	P av Balansmätt
Klasskamrater	Antal	10	58	96	38	202		
	Valid %	5,0%	28,7%	47,5%	18,8%	100,0%	0,3366	0,000
Kurslitteratur	Antal	9	90	86	17	202		
	Valid %	4,5%	44,6%	42,6%	8,4%	100,0%	0,4901	0,778
Föreläsningar	Antal	23	116	52	11	202		
	Valid %	11,4%	57,4%	25,7%	5,4%	100,0%	0,6881	0,000
Lärares påverkan	Antal	14	67	99	20	200		
	Valid %	7,0%	33,5%	49,5%	10,0%	100,0%	0,4050	0,007
Praktikperiod eller annan kontakt med arbetsfältet	Antal	126	53	18	5	202		
	Valid %	62,4%	26,2%	8,9%	2,5%	100,0%	0,8861	0,000
Brukarkontakt under utbildningens gång	Antal	61	70	48	22	201		
	Valid %	30,3%	34,8%	23,9%	10,9%	100,0%	0,6517	0,000
Tankar och uppfattningar som du hade redan innan du började på socionomprogrammet	Antal	50	84	51	16	201		
	Valid %	24,9%	41,8%	25,4%	8,0%	100,0%	0,6667	0,000
Anhöriga/Vänner utanför socionomutbildningen	Antal	25	66	88	23	202		
	Valid %	12,4%	32,7%	43,6%	11,4%	100,0%	0,4505	0,159
Massmedia	Antal	7	36	93	64	200		
	Valid %	3,5%	18,0%	46,5%	32,0%	100,0%	0,2150	0,000

Signifikans = $P < 5\%$

5 procent av de tillfrågade anger att klasskamrater i mycket hög grad inverkat på hur de vid svarstillfället såg på sin framtida karriär. 28,7 procent menade att klasskamrater hade inverkat i ganska hög grad, medan 47,5 procent angav att de hade inverkat i ganska låg grad. 18,8 procent uppgav att klasskamrater inte hade inverkat alls. Om kurslitteraturen haft någon inverkan på hur respondenterna såg på sin framtida karriär vid svarstillfället, menade 4,5 procent att den gjort det i hög grad. På frågan uppgav 44,6 procent att den inverkat i ganska hög grad och 42,6 procent att den inverkat i ganska låg grad. 8,4 procent uppgav att den inte inverkat alls. På frågan i vilken grad föreläsningar inverkat på hur socionomstudenterna såg på sin framtida karriär uppgav 11,4 procent att de hade inverkat i mycket hög grad. 57,4

procent av respondenterna svarade att de inverkade i ganska hög grad, 25,7 procent angav i ganska låg grad och 5,4 procent av de svarande menade att de inte inverkat alls. 7 procent av socionomstudenterna menade att lärares påverkan i mycket hög grad inverkat på hur de såg på sin framtida karriär. Av de svarande uppgav 33,5 procent att lärares påverkan inverkat i ganska hög grad. 49,5 procent av respondenterna menade att lärare inverkat i ganska låg grad och 10 procent uppgav att lärare inte inverkat alls. På frågan om praktikperiod eller annan kontakt med fältet inverkat på hur socionomstudenterna såg på sin framtida karriär vid svarstillfället uppgav 62,4 procent att det inverkat i mycket hög grad. 26,2 procent svarade att det inverkat i ganska hög grad, 8,9 procent i ganska låg grad och 2,5 procent att det inte inverkat alls. Om brukarkontakt under utbildningens gång inverkat på hur respondenterna vid svarstillfället såg på sin framtida karriär, menade 30,3 procent att brukarkontakt inverkat i mycket hög grad. 34,8 procent av respondenterna uppgav att det inverkat i ganska hög grad, medan 23,9 procent svarade att det inverkat i ganska låg grad. 10,9 procent av de tillfrågade svarade att brukarkontakt inte inverkat alls. På frågan om tankar och uppfattningar som respondenterna hade redan innan denne påbörjat socionomprogrammet påverkat hur denne vid svarstillfället såg på sin framtida karriär, svarade 24,9 procent att det påverkat i mycket hög grad. 41,8 procent uppgav att det påverkat i ganska hög grad, 25,4 procent i ganska låg grad och 8 procent av socionomstudenterna svarade ”inte alls”. 12,4 procent av de tillfrågade socionomstudenterna uppgav att anhöriga/vänner utanför socionomutbildningen i mycket hög grad inverkat på hur de vid svarstillfället såg på sin framtida karriär. 32,7 procent svarade att anhöriga/vänner utanför socionomprogrammet inverkat i ganska hög grad, medan 43,6 procent angav att de inverkat i ganska låg grad. 11,4 procent av respondenterna svarade att anhöriga/vänner inte påverkat alls. Om socionomstudenterna ansåg att massmedia haft inverkan på hur de såg på sin framtida karriär vid svarstillfället, svarade 3,5 procent att media inverkat i mycket hög grad. 18 procent svarade att media inverkat i ganska hög grad. 46,5 procent uppgav att media inverkat i ganska låg grad och 32 procent svarade att media inte påverkat alls.

5.3.2 Analys av påverkande faktorer

Vid en granskning av vilka faktorer som respondenterna ansett ”påverkat hur de ser på sin framtida karriär” har det visat sig att det främst är sådana faktorer som har en tydlig koppling till det faktiska sociala arbetet som värderats högst bland de undersökta socionomstudenterna. En faktor som många respondenter, 88,6 procent (N=179), menade hade påverkat dem i hög

utsträckning i förhållande till framtida karriär var ”Praktikperiod, eller annan kontakt med fältet”. En annan variabel som kan kopplas an till socionomarbetsfältet är ”Brukarkontakt under utbildningens gång”. Andelen respondenter som svarade att denna faktor i hög grad påverkat hur de såg på sin framtida karriär var 65,1 procent (N=131). Även föreläsningar menade många (68,8%, N=129) hade haft stort inflytande på hur de såg på sin framtida karriär. Om föreläsningar är en variabel som är kopplat till socionomutbildningsfältet eller till det praktiska sociala arbetet anser vi oss inte kunna avgöra. Detta beror på att föreläsare inte explicit tillhör skolväsendet, utan även kan vara verksamma på arbetsmarknaden. Därför lämnar vi den faktorn utanför analysen. Sådana faktorer som närmast är associerat med socionomutbildningen har av respondenterna värderats lägre som påverkningsfaktorer. Exempelvis kan nämnas att endast 33,7 procent (N=67) svarat att ”Klasskamarter” påverkat i mycket eller ganska hög grad. Även variabeln ”Lärares påverkan” menar ganska få respondenter har haft mycket eller ganska hög påverkan, nämligen 40 procent (N=81).

Det sociala arbetet kan betraktas som ett fält vilket vilar på institutioner för forskning, utbildning och praktik (Jmf. Nygren, 2006). Sett utifrån Bourdieus teoretiska ramverk har de socionomstudenter som ingått i denna undersökning under tre och ett halvt års tid inkorporerats i den doxa som gäller för det sociala arbetets fält vilken de, om de accepterat den, är en bärare av. De har således en uppsättning tankar och uppfattningar om hur världen är beskaffad och ser därför det sociala fältets doxa som en självklarhet och som en sanning. Med utgångspunkt i undersökningens empiri kunde vi i föregående stycke konstatera att faktorer som har en koppling till de delar av fältet som förknippas med det praktiska sociala arbetet, verkade värderas högre av studenterna som påverkande faktor för den framtida karriären, än sådana värden som framförallt kunde länkas till fältets utbildningsdel. Detta skulle kunna förstås utifrån att den sorts kapital som tidigare resulterat i en viss position på fältet för studenterna, till exempel det kulturella kapital som genererats via skolväsendet, inte längre värdesätts i lika hög grad på den praktiska delen av det sociala arbetets fält. För att kunna avancera inom hierarkin på denna del av fältet skulle det kunna tänkas att annat kapital är åtråvärt. Olika sorters kapital kan alltså ha olika symboliskt värde utifrån vilken del av ett fält man befinner sig på. De nya idealen, det vill säga kapitalen, studenterna strävar efter kan således bli ett sätt att inkorporeras inom den praktiska delen av fältet.

6 Sammanfattning och avslutande diskussion

Under uppsatsarbetets gång har det uppstått både frågor och funderingar med anknytning till det område vi undersökt. I detta kapitel är avsikten att föra upp dessa frågor och funderingar till diskussion.

6.1 Sammanfattning

De frågeställningar vi utgått från i den här undersökningen var: Vilken typ av karriär strävar socionomstudenter efter? Hur ser viljan ut hos socionomstudenter till att arbeta inom socialtjänst/myndighet? Vilka faktorer påverkar socionomstudenters syn på sin framtida karriär under studietiden?

Med stöd i vår analys fann vi på tendenser som pekade på att de socionomstudenter som deltagit i vår undersökning främst önskade göra spiral- eller expertkarriär. Angående viljan till att arbeta inom socialtjänst/myndighet ville knappt hälften (45,3%) av respondenterna göra detta under de två första åren efter socionomexamen. Däremot visade undersökningsresultaten på att viljan avtog med tiden, då endast 27 procent ville arbeta inom socialtjänst/myndighet fyra år efter examen. Resultaten tyder på att de undersökta socionomstudenterna verkar se arbete inom socialtjänst/myndighet som en form av inkörsport till det sociala arbetets fält, där det finns möjlighet att samla meriter inför den fortsatta karriären. Utifrån empirin fann vi även att de respondenter som hade arbetat eller paktiserat inom socialtjänst/myndighet i större utsträckning var positiva till de påståenden som behandlade socialtjänst/myndighet. De faktorer som de undersökta socionomstudenterna angav haft störst inflytande på hur de såg på sin framtida karriär, var ”praktikperiod eller annan kontakt med fältet” samt ”föreläsningar” medan de som respondenterna angav hade haft lägst inflytande var ”massmedia” och ”kurskamrater”.

6.2 Kritik av undersökningen

Att använda sig av en enkät i en undersökning, utformat av två oerfarna enkätkonstruktörer, har givetvis sina brister och begränsningar. Desto längre vi kom i uppsatsarbetet, desto tydligare blev detta för oss. Sådana aspekter som undersökningens reliabilitet och validitet hade förmodligen kunnat höjas om en redan testad enkät som undersökt området funnits. Som redan nämnts är en brist gällande reliabilitet i undersökningen de olika insamlingsformer av

empiri vi använt oss av. Beaktande undersökningens förmåga att ge tydliga svar på vilken typ av karriär respondenterna eftersträvade, menar vi att en mer utförlig enkät hade varit förtjänstfullt. Att vi ville använda oss av Bourdieus teoretiska ramverk för analys av vår empiri stod klart för oss tidigt i uppsatsarbetet. Något som försvårat användningen av Bourdieus begrepp, var att han under sin karriär definierade dessa på olika sätt beroende på vilket undersökningsområde han avsåg förklara. För oss har detta medfört att det funnits varierande definitioner för ett och samma begrepp, av vilka vi fått välja den definition som vi ansett passa vår undersökning. Under uppsatsarbetets gång har vi till viss del upplevt att de tre olika teman vi undersökt i formmässig bemärkelse varit av varierande karaktär. Att det förhåller sig på detta sätt är vi medvetna om kan medföra en något splittrad känsla inför helhetssynen på uppsatsen. Vi menar ändå att var del har relevans för begripliggörandet av hur socionomstudenter ser på sina framtida karriärer.

6.3 Vidare forskning

Nu när undersökningen väl är gjord, kan vi konstatera att tema två var den del av studien vi tyckte var mest intresseväckande och inom detta område menar vi att det finns utrymme för vidare studier och undersökningar. Exempelvis verkar det hos socionomstudenterna finnas en bild av att socialtjänst/myndighet är en inkörspport till socionomyrket. Detta menar vi skulle vara intressant att undersöka vidare för att bringa klarhet i varifrån denna bild kommer samt hur den skapas. Som vi tidigare nämnt finns det brister i undersökningen gällande möjligheten till att särskilja Brousseaus et al (1996) karriärtyper. Vår empiri tyder enligt oss på att expert- eller spiralkarriär är de karriärtyper som våra respondenter tenderar att ha som önskekarriärer. Men för att kunna göra tydligare avskiljningar hade vi varit i behov av ett mer detaljerat frågeformulär. Här finns alltså ett utrymme för vidare undersökningar ifråga om detta.

7 Referenser

Abbott, Andrew (1988) *The system of professions: an essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press

Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2008) "Etiska reflektioner" sid. 235-249 i Meeuwisse, Anna; Swärd, Hans; Eliasson-Lappalainen, Rosmari; Jacobsson, Katarina (red), *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur

Arthur, Michael B; Khapova, Svetlana M.; Wilderom, Celeste P M. (2005) Career success in a boundaryless world. *Journal of Organizational Behavior*, 26, s. 177-202

Bourdieu, Pierre (1999a) *Praktiskt förnuft*. Göteborg: Daidalos

Bourdieu, Pierre (1999b) *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos

Bourdieu, Pierre; Darbel, Alain; Schnapper, Dominique (1991) *The Love of Art: European art museums and their public*. Cambridge: Polity

Bourdieu, Pierre (1990) *The Logic of Practice*. Cambridge: Polity.

Bourdieu, Pierre (1986) *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Salamander

Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. London: Routledge

Broady, Donald (1990) *Sociologi och epistemologi: Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm: HSL Förlag

Brousseau, Kennet R.; Driver, Michael J.; Eneroth, Kristina & Larsson, Rickard (1996) Career Pandemonium: Realigning Organizations and Individuals. *The Academy of Management Executive*, 10:4 s. 52-66

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Dellgran, Peter & Höjer Staffan (2005) Rörelser i tiden. Professionalisering och privatisering i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, nr 2-3, s. 246-267

Eliasson, Annika (2010) *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur

Högskoleverket 2012-01-09

<http://www.hsv.se/statistik/statistikomhogskolan/grundochavanceradniva/grundutbildning.4.352a7be912949b4658a80001632.html?struts.portlet.action=/nudev/resultat&sv.url=12.352a7be912949b4658a80001638&>

Kullberg, Karin (2011) *Socionomkarriärer: om vägar genom yrkeslivet i en av välfärdsstatens nya professioner*. Göteborg: Intellecta Infolog

Körner, Svante & Wahlgren, Lars (2005) *Statistiska metoder*. Lund: Studentlitteratur

Liljegren, Andreas (2008) *Professionellt gränsarbete – socionomexemplet*. Göteborg: Intellecta Infolog

May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Nationalencyklopedin, 1996; s. 120

Nygren, Lennart (2006) ”Socialt arbete som ämne” s. 303-318 i Meeuwisse, Anna; Sunesson, Sune; Swärd, Hans (red), *Socialt arbete – en grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur

Trost, Jan (2007) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab

Bilaga 1

Hej!

Vi heter Sara Westling och Simon Ljunggren och läser den sjätte terminen på socionomprogrammet vid Lunds Universitet. För tillfället håller vi på att skriva vår kandidatuppsats och det är just därför vi har sett till att få komma i kontakt med dig! I den undersökning som ska ligga till grund för vår uppsats hoppas vi att du kan tänka dig att delta, eftersom dina åsikter och funderingar som snart färdig socionom är intressanta för oss.

Själva undersökningen syftar till att undersöka socionomstudenters syn och förväntningar på sina framtida socionomkarriärer. Anledningen till att just ni, som läser den sjunde och sista terminen på socionomprogrammet är tillfrågade, beror på att ni snart är färdiga socionomer och vi antar att ni därför har funderat en del kring er framtida karriär. Vi kommer att skicka ut vår enkät till olika lärosäten i södra Sverige; Göteborgs Universitet, Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Jönköping, Linnéuniversitetet samt Malmö Högskola.

BRA ATT VETA:

- Givetvis är din medverkan helt frivillig
- Svaren vi får i enkäterna kommer endast att användas till vår uppsats.
- Det kommer inte heller gå att se vem som har skrivit vad och därmed är alla medverkande anonyma i vår undersökning.
- Enkäten du fyllt i (i pappersform eller på elektronisk väg) kommer bara vi, vår handledare samt vår examinerator kunna få ta del av. När uppsatsen är klar, kommer enkäterna att förstöras/raderas.

Vill du komma i kontakt med oss eller vår handledare angående undersökningen, hör antingen av dig till Sara Westling: kurs07swe@student.lu.se, till Simon Ljunggren: simon.ljunggren.345@student.lu.se, eller Alexandru Panican: Alexandru.Panican@soch.lu.se.

För att se undersökningens resultat, gå in på Lunds Universitets hemsida och välj ”publikationer” sök därefter på våra namn för att hitta vår uppsats. I slutet på januari ska den förhoppningsvis vara tillgänglig där.

TUSEN TACK FÖR DIN MEDVERKAN!

Sara Westling & Simon Ljunggren

Karriär som Socionom

Kön: Man Kvinna Annat

Födelseår: _____

Studieort:

Göteborg Jönköping Kalmar/Växjö Kristianstad Malmö

Moders högsta genomförda utbildningsnivå:

Grundskoleexamen Gymnasieexamen Universitetsexamen Annan eftergymnasial utbildning
 Saknar utbildning Vet ej

Faders högsta genomförda utbildningsnivå:

Grundskoleexamen Gymnasieexamen Universitetsexamen Annan eftergymnasial utbildning
 Saknar utbildning Vet ej

Jag är född i Sverige:

Ja Nej

Kryssa endast i ett svarsalternativ

Det här fältet är jag allra mest intresserad av att arbeta inom:

Familjefrågor Missbruk Uppsökande verksamhet Personaladministration
 Funktionshinder/LSS Äldre Biståndsfrågor Forskning
 Barn/Unga Samhällsplanering Skola Hälso- och sjukvård

Annat, nämligen _____

Jag vill helst arbeta inom en sådan typ av organisation:

Offentlig verksamhet Privat verksamhet Brukarorganisation
 Eget företag Non Government Organization (T. ex. Röda Korset)

Annat, nämligen _____

Om du kryssade i "offentlig verksamhet" i föregående fråga, vilket område är du mest intresserad av att arbeta inom:

Socialtjänst - myndighetsutövning Hälso- och sjukvård Skola
 Socialtjänst - annan verksamhet Psykiatrisk sjukvård Kriminalvård

Annat, nämligen _____

Tag ställning till hur dessa påståenden stämmer överens med din uppfattning om ditt framtida yrkesliv.

	Instämmer helt	Instämmer mestadels	Instämmer lite	Instämmer inte
Det är viktigt för mig att få prova på olika områden inom socialt arbete under mitt yrkesliv.	☐	☐	☐	☐
Det är viktigt för mig att avancera uppåt inom en organisation.	☐	☐	☐	☐
Det är viktigt för mig att mitt arbete ger mig en hög grad av självständighet.	☐	☐	☐	☐
Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som person .	☐	☐	☐	☐
Det är viktigt för mig att mitt arbete är utvecklande för mig som professionell .	☐	☐	☐	☐
Att snabbt komma ut på arbetsfältet är viktigare för mig än att jag får en socionomtjänst inom det område jag helst önskar.	☐	☐	☐	☐

Socialtjänst/Myndighet är socionomyrkets kärnverksamhet.	☐	☐	☐	☐
Socialtjänst/Myndighet är en bra inkörsport till socionomyrket.	☐	☐	☐	☐
Jag vill arbeta inom Socialtjänst/Myndighet under mina två första år som utexaminerad socionom.	☐	☐	☐	☐
Inom två år efter examen är sannolikheten stor för att jag har arbetat eller arbetar inom Socialtjänst/Myndighet.	☐	☐	☐	☐
Jag vill jobba sammanhängande inom Socialtjänst/Myndighet i minst fyra år.	☐	☐	☐	☐
Jag vill arbeta inom Socialtjänst/Myndighet under hela min yrkeskarriär.	☐	☐	☐	☐
Det intresserar mig att göra karriär, dvs. avancera uppåt, inom Socialtjänst/Myndighet.	☐	☐	☐	☐
Att arbeta inom Socialtjänst/Myndighet skulle för mig vara ett sätt att samla meriter inför min fortsatta karriär.	☐	☐	☐	☐

Vilket inflytande anser du nedanstående faktorer haft för hur du idag ser på din framtida karriär?

	I mycket hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Inte alls
Klasskamrater	☐	☐	☐	☐
Kurslitteratur	☐	☐	☐	☐
Föreläsningar	☐	☐	☐	☐
Lärares påverkan	☐	☐	☐	☐
Praktikperiod eller annan kontakt med arbetsfältet	☐	☐	☐	☐
Brukarkontakt under utbildningens gång	☐	☐	☐	☐
Tankar och uppfattningar som du hade redan innan du började på socionomprogrammet	☐	☐	☐	☐
Anhöriga/Vänner utanför socionomutbildningen	☐	☐	☐	☐
Massmedia	☐	☐	☐	☐

Andra viktiga faktorer har varit: _____

Har du under din studietid ändrat uppfattning om vad du vill jobba med efter din examen?

Ja Nej

Bidrog praktikperioden/perioderna under utbildningen till att du ändrat din uppfattning om vad du vill jobba med?

Ja Nej

Har du praktiserat inom Socialtjänst/Myndighet?

Ja Nej

Har du arbetat inom Socialtjänst/Myndighet?

Ja Nej

Har du för avsikt att arbeta som socionom under hela din yrkesverksamma karriär?

Ja Nej

Tack för din medverkan!

Bilaga 2

Diagram 1. De intressefält socionomstudenterna i utredningen önskar arbeta inom.

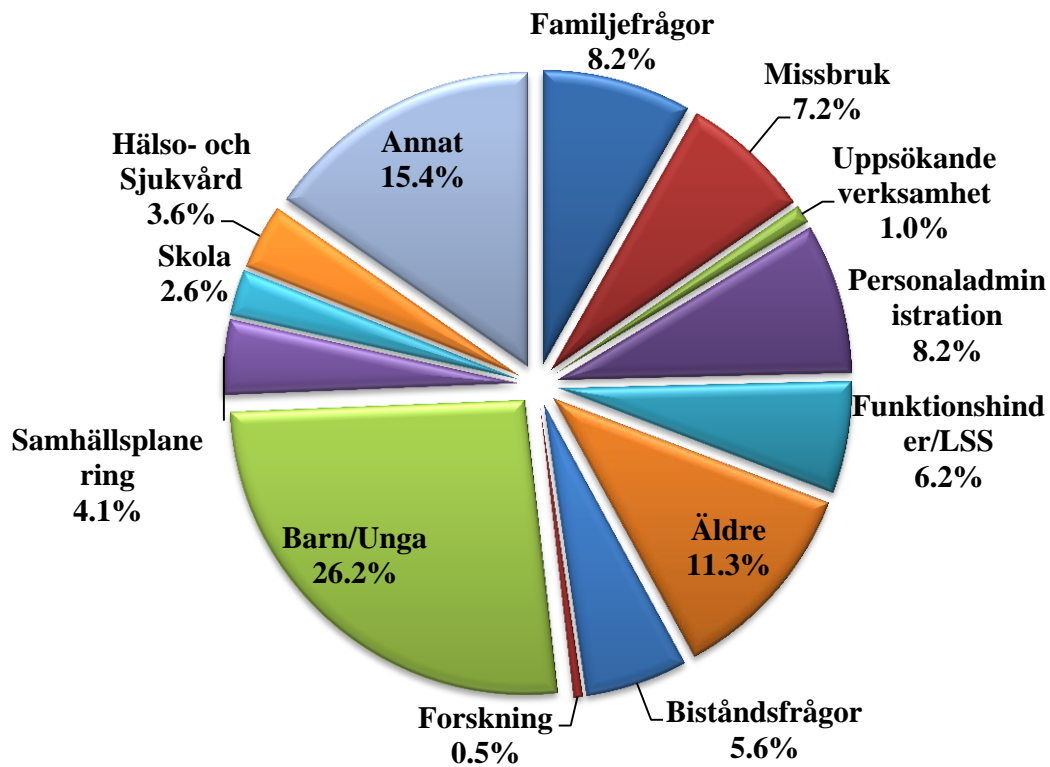
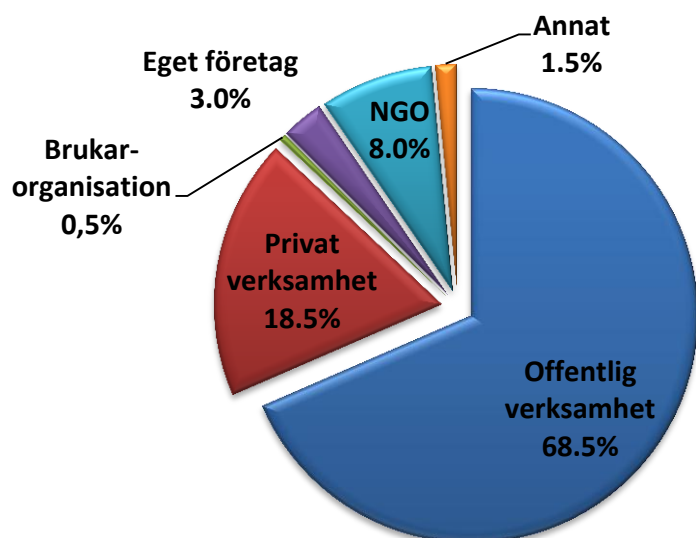
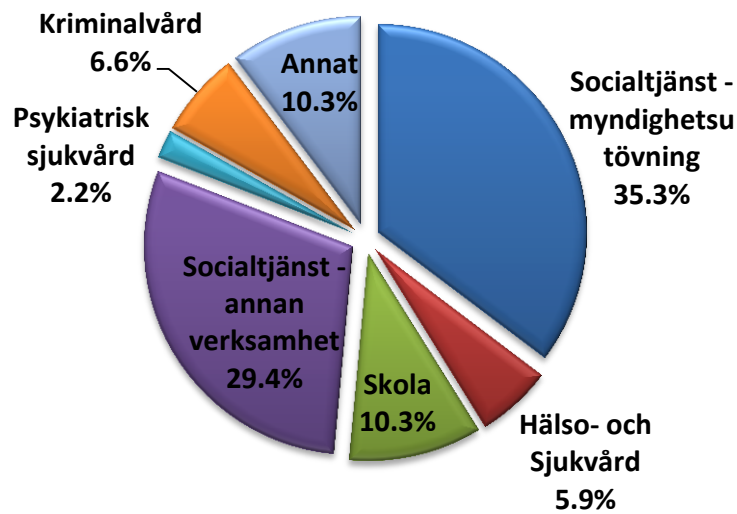

Diagram 2. De organisationstyper studenterna i utredningen önskar arbeta inom.

Diagram 3. De områden inom offentlig verksamhet som socionomstudenterna vill arbeta inom.

Diagram 4. Jmf. mellan socionomstudenter med och utan erfarenheter av arbete inom socialtjänst/myndighet

